

ALMANYA'DA ÇOCUKLARI KORUMA ALTINA ALINAN GÖÇMEN AİLELERİN, GENÇLİK DAİRELERİNE İLİŞKİN DENEYİMLERİ

Fikret YAMAN¹, Tarık TUNCA²

Öz

1960'lı yıllardan itibaren Almanya'ya başlayan işçi göçü, çeşitli sorunları beraberinde getirmiştir. Bu sorunlar arasında yer alan ve son yıllarda sürekli gündemde olanlardan bir tanesi de koruma altına alınan göçmen kökenli çocuklardır.

Bu çalışmada, çocukları koruma altına alınan göçmen ailelerin Alman çocuk koruma sistemi ile olan deneyimleri, ailelerin ve çocuk koruma ve göçmenlik alanında çalışan uzmanların diliyle ortaya konulmuştur. Araştırma, literatür okuması ile birlikte çocukları Alman Gençlik Daireleri (Jugendamt) tarafından koruma altına alınan göçmen ailelere sunulan hizmetleri ve yaşanan sorunları anlamaya ve anlamlandırmaya çalışmaktadır.

Almanya'daki Türkiyeli göçmen ailelerin çocuk koruma hizmetlerine yönelik deneyimlerinin ilk defa incelendiği bu araştırma, resmin bütünü anlamında bir iddiada bulunmaktan çok yaşananlar anlamında bir kesit sunmaktadır. Araştırmanın önemli sonuçlarına bakıldığında, geniş bir sosyal hizmet ağına sahip olmasına rağmen Gençlik daireleri, göçmenlerin gözünde "korku ve güvensizliği" temsil etmektedir. Aileler ve uzmanlarla yapılan görüşmelerde, Almanya'da çok kültürlü sosyal hizmet konusunda çalışmalar bulunmakla birlikte sistemli bir hizmet sunumunun olmadığı dile getirilmiştir. Öte yandan, göçmen aileler çocuk koruma çalışanları tarafından anlaşılmadıklarını, kültür ve değerlerinin saygı görmediğini ve yargulandıklarını düşünmektedir. Aileler dil, kültür ve inançlarının hizmet seçiminde dikkate alınmadığını ve koruma altına alınma sürecinin çocuklarının dil, kültür ve yaşam biçimleri üzerinde olumsuz değişimlere yol açtığını söylemiştir. Araştırmanın en dramatik bulgularından biri de, koruma altına alınma sürecinin göçmen aileler tarafından ölüm ve kayıp olarak değerlendirilmesidir. Aileler, çocuklarının kendilerinden habersiz olarak koruma altına alınmasını ve bu süreçte çocuklarına ulaşamamayı "ölüm ötesi" olarak algılamaktadır.

Göçmen ailelere yönelik koruma hizmetlerinin daha iyi anlaşılması ve görünür kılınması için daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulmaktadır. Bu anlamda yeni araştırmaların, ailelerin yanı sıra aile odaklı ve kuruluş bakımı hizmetlerinden faydalanan çocukların ve çocuk koruma sistemlerinden ayrılan gençlerin deneyimlerine odaklanması gerektiği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk koruma, Almanya, Göçmen Aile, Alman Gençlik Dairesi, Göç, Çocuk Selametinin Tehlikede Olması, Uluslararası Çocuk Koruma, Kültüre Duyarlı Sosyal Hizmet

¹ Dr., Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, e-posta: shufyaman@gmail.com

² Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi, eposta: ttuncay@hacettepe.edu.tr

EXPERIENCES OF TURKISH IMMIGRANT FAMILIES WHOSE CHILDREN HAVE BEEN TAKEN INTO CARE IN GERMANY

Abstract

The Turkish labour migration to Germany that started from 1960s has brought about various problems. Child protection services towards Turkish immigrant families whose children have been taken into care is amongst these problems that has constantly been on the agenda in the recent years yet not researched holistically so far.

The objective of this study is to set out the experiences of immigrant families, whose children have been taken into care, in their own language. The study strives to understand and make sense of the child protection practices towards Turkish immigrant families whose children have been taken into care by German Youth Welfare Services and the problems they experienced during this process.

This study, which is the first research that has examined experiences of Turkish immigrant families, is providing a snapshot of experiences of Turkish immigrant families whose children have been taken into care rather than claiming an understanding of the full picture. The study found that Youth Welfare Services represent “fear and distrust” in the eyes of Turkish immigrant families. The absence of a systematically culturally sensitive social work practice came out in the interviews both with the families and experts although there is work undertaken in the field of multicultural social work in Germany. Immigrant families feel they are not understood by child protection workers, their culture or values are not respected and they are judged by child protection workers. Additionally, families feel their children’s cultural needs, i.e. religion, language are not taken into consideration and thus, their children’s care experience is having negative impacts on their children’s identity needs, i.e. language, lifestyles and culture. One of the most dramatic findings of the study was that families liken the experience of their children being taken into care to death. Families describe their children’s abrupt accommodation without their knowledge and their subsequent inability to reach them as something beyond death.

As such, there is need for more research in order to better understand the child protection practices towards immigrant families and how these impact on ethnic communities in order to pave the way for a service delivery that is child and family oriented rather than procedure driven. In this context, it is felt that there is research gaps in experiences of Turkish children who are in foster care or in children homes or who have left care and these areas would be useful for the future research to focus on.

Keywords: *Child protection, Germany, Immigrant family, Youth welfare service, migration, the child’s well-being being put at risk, international child protection, culturally sensitive social work practice.*

Giriş

Aile, çocukların eğitimi ve büyümesi için doğal ve ideal ortam olmasına rağmen günümüzde ebeveyn bakımından yoksun büyüyen çocuk sayısı her geçen gün artmaktadır. Barber ve Delfabbro'ya (2004) göre; araştırmacılar, uygulayıcılar, gazeteciler ve politika yapıcıları artan bir şekilde dünya genelinde çocuklara yönelik aile dışı bakımın bir kriz içerisinde olduğundan yakınmaktadır. Ülkeler, bu bağlamda çocukları ihmal ve istismardan en etkili bir biçimde koruyabilmenin yollarını aramaktadır. Çıkarılan yasalar ve uygulanan plan ve programlar yeniden gözden geçirilmekte ve birçok ülke konuya yönelik yenilikçi politikalara yönelmektedir. Ebeveyn bakımından yoksun büyüyen çocuk sayısının en fazla olduğu Avrupa ülkelerinden biri de Almanya olup ebeveyn bakımından yoksun büyüyen çocuk sayısı her geçen yıl katlanarak artmaktadır (Almanya Federal İstatistik Dairesi, Koruma Tedbiri Kararları).

Öte yandan, Sanayileşme ile birlikte sosyal sorunların çeşitlendiği ve şiddetinin arttığı bilinmektedir. Sanayileşmenin kaçınılmaz sonuçlarından biri de uluslararası işgücü göçüdür. II. Dünya Savaşı sonrasında oluşan işgücü açığı üzerine, Türkiye'den Batı Avrupa ülkelerine ve özellikle de Almanya'ya bir göç hareketi başlamıştır. İşçi akımının düzenli gerçekleştirilmesini kolaylaştırmak ve göçmen işçi ve işverenlerin ihtiyaçlarını karşılamak üzere Türkiye, Almanya ile 1961 yılında işgücü anlaşması imzalamıştır. Yurtdışında yaşayan 6 milyonu aşkın Türk toplumunun yaklaşık 5,5 milyonu, Batı Avrupa ülkelerinde yaşamaktadır¹.

Her türlü göçün doğası gereği ortaya çıkardığı sorunlar, Almanya'ya göç eden Türkiyeli vatandaşlar tarafından ileri boyutlarda yaşanmıştır. Bu durumun göç eden vatandaşların nitelikleri (dil, eğitim, meslek) ile ilgili boyutları olduğu gibi Alman ve Türk makamlarının gerekli tedbir ve hizmetleri yeterince sağlamamış olmasıyla ilgili boyutları da vardır. Göç eden bireyler, ailelerinin parçalanması, eş ve çocuklarının ayrı yaşaması gibi sorunlarla veya yanlarında getirdikleri eş ve çocuklarının Alman toplumuna uyum sorunlarıyla baş başa kalmışlardır (Nuruan ve diğ., 2005: 8).

¹ <http://www.mfa.gov.tr/yurtdisinda-yasayan-turkler.tr.mfa> (Erişim: 02.03.2018)

Türkiyeli göçmenlerin yaşadıkları sorunlardan bir tanesi de çocuklarının koruma altına alınmasıdır. Göçmen nüfusun yoğun olduğu Avrupa ülkelerinde, koruma altına alınan çocukların sorunları ve velayet hakkı konusunda Avrupa genelinde zaman zaman çeşitli şikâyetler gündeme gelmektedir. Özellikle Almanya'da koruma altına alınan çocuklar, gündemdeki yerini korumayı sürdürmektedir. Buna karşın, Avrupada çocukları koruma altına alınan aileler ile ilgili yapılan literatür araştırmasında, Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) İnsan Hakları İnceleme Komisyonu'nun 2013 yılında yaptığı çalışma dışında, doğrudan bu konuyu bilimsel olarak ele alıp inceleyen herhangi bir araştırmaya rastlanılmamıştır.

Bu anlamda araştırmanın problemi, koruma altına alınma süreci ve sonrasında ailelerin neler yaşadıkları, ailelerin çocuk koruma sistemleri (child protection systems) ile ilgili deneyimleri, aile ve çocuklar arasındaki ilişkileri ele alan bir çalışmanın yapılmamış olmasıdır. Türkiyeli göçmen ailelerin Alman çocuk koruma sistemi ile ilgili deneyimlerinin bilimsel olarak incelenmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Bu araştırma, Gençlik daireleri tarafından koruma altına alınan göçmen ailelere sunulan hizmetleri ve yaşanan sorunları anlamaya ve anlamlandırmaya çalışmaktadır. Araştırmanın alt amaçları kapsamında, aşağıda yer alan sorulara yanıt aranmıştır.

Federal Almanya'da:

- Çocukları koruma altına alınan göçmen ailelerin, gençlik dairelerine bakış açısı nasıldır?
- Çocuk koruma sisteminde, kültüre ve toplumsal farklılıklara duyarlı hizmet sunumuna yer veriliyor mu?
- Çocukları koruma altına alınan göçmen ailelerin, inanç ve kültürel özellikleri çocuklarının faydalandıkları hizmet seçiminde ne kadar dikkate alınıyor?
- Koruma altına alınma süreci ve sonrasında, göçmen aileler ve çocukları ne tür sorunlar yaşamaktadır?
- Çocuk koruma sistemleri, çocuk hakları bakış açısıyla değerlendirildiğin-

de, işleyen ve işlemeyen yönler nelerdir ve göçmen çocukların korunmasına yönelik olarak ne tür değerlendirme ve önerilerde bulunulabilir?

Almanya'da Korunmaya Muhtaç Çocuklara Hizmet Sunma Biçimi

Federal Almanya Cumhuriyeti, 16 eyaletten oluşmaktadır. Federal hükümet ile eyaletler arasındaki yasal ve diğer yetkilerin dağılımı, eyaletler için bağlayıcı olup Alman Anayasası tarafından belirlenmektedir.

19. yüzyıl sonlarındaki modern çocuk refahı hizmetlerinin başlangıcından beri, Almanya'da çocuk koruma konusu, ilk olarak hükümet dışı hayırsever kurumlar ve sonrasında yerel hükümet hizmetleri yoluyla yürütülen önemli alanlardan biridir. Bu iki parçalı ve büyük oranda devlet tarafından finanse edilen kamu ve özel hizmet kurumları, Alman çocuk ve gençlik refahı kurumlarını karakterize etmiştir. Weimar Cumhuriyeti'nin ilk günlerinden itibaren her il ve ilçedeki Gençlik Daireleri öncü ve koordinatör bir rol oynamıştır (Wolff, Biesel ve Heinitz, 2011; Vatandaş, 2014).

Alman çocuk koruma sisteminde, yetki devrine dayalı ve kültürel nüfuzun gözönünde bulundurulduğu bir örgütlenme modeli bulunmaktadır. Almanya'da çocuk ve gençlere ilişkin sosyal hizmetler, yetki devrine dayanan bir sistem üzerinden hükümet dışı organizasyonlar tarafından yürütülmektedir (Morel, 2007; Vatandaş, 2014). Hizmetler, devlet tarafından finanse edilmektedir. Kamunun hizmet sunumundaki oranı oldukça düşüktür. Yatılı çocuk refahı kuruluşlarının %67'si hükümet dışı kuruluşlar tarafından yürütülmekte ve aile ve çocuk refahı alanında çalışan işgücünün %61'i bu kuruluşlarda istihdam edilmektedir. Almanya'da kar amacı güden sektörün hizmetlerdeki oranı çok düşüktür (yatılı çocuk refahı kuruluşlarının sayısı sadece %1,5 ve istihdam edilen işgücü oranı %5,8) (Wolff, Biesel and Heinitz, 2011).

Gençlik Daireleri

Alman Gençlik Daireleri, anayasal dayanağını Federal Almanya Cumhuriyeti Anayasası'nın 6. maddesinden almaktadır. Anayasanın 6. maddesi, ebeveynler, çocuklar ve devlet arasındaki davranışları düzenlemektedir (Höyneck and Haug, 2012). Buna göre, "çocukların bakımı ve eğitimi, ana ve babanın doğal hakkı ve en önde gelen yükümlülüğüdür. Devlet, ebeveynlerin

bu görevi yerine getirmelerini gözetir. Velilerin iradesine aykırı olarak çocukları ailelerinden ayırmak, ancak bir yasaya dayanarak ve velilerin yükümlülüklerini yerine getirmemeleri veya başka nedenlerle çocukların bakımsız kalmaları durumunda olanaklıdır” (Alman Anayasası 6. Md).

Çocuğun selametinin tehlike altına girdiği (kinderwohlgefährdung)² ve ebeveynlerin bu tehlikeyi ortadan kaldıramadığı ya da kaldırmak istemediği durumlarda devlet müdahale etmenin yanı sıra zorunlu olarak harekete geçmek zorundadır. Ayrıca, devletin genel olarak ebeveynleri, çocuk bakımı ve eğitimlerinde destekleme görevi bulunmaktadır.

Gençlik Dairesi, faaliyetlerini Çocuk ve Genç İnsanlara Yardım Kanunu çerçevesinde yürütmektedir. 24 bölümden oluşan bu Kanun, VIII Nolu Sosyal Kanun Kitabı (Sozialgesetzbuch VIII) hükümlerine göre işletilmektedir. Bu Kanuna göre, belediyeler kendi sorumluluklarına giren her il ve ilçede bir gençlik dairesi kurmakla yükümlüdür. Daha küçük birimlerde ise sorumluluk kaymakamlıklara verilmektedir (TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, 2013).

Almanya’da tüm belediye ve kaymakamlıklarda hizmet veren gençlik daireleri, Gençlik Yardım Kurulu ve Gençlik Dairesi İdaresi olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır. Gençlik Yardım Kurulu gençlerin ve ailelerin sorunlarına karşılık vermek, hizmetler geliştirmek ve desteklemek için planlamalar yaparken; Gençlik Dairesi ise alınan bu kararları uygulamakla yükümlüdür (Gençlik Dairelerinin Sunduğu Hizmetler Soru ve Cevaplar, 2011; Vatandaş, 2014).

²Araştırmacı, Alman çocuk koruma sisteminde hayati bir yer teşkil eden “Kinderwohlgefährdung” kavramının Türkçe dilinde hangi kavramla daha doğru anlaşılacağı üzerinde birçok tartışma yapmıştır. Bu anlamda, “çocuğun iyiliği”, “çocuğun yüksek yararı”, “çocuğun menfaati”, “çocuğun refahı”, “çocuğun güvenliği” ve “çocuğun esenliği” gibi birçok kavram ele alınmıştır. Kinderwohlgefährdung kavramı, üç sözcükten oluşmaktadır. Kindes, çocuk; wohl, selamet/esenlik; gefährdung ise tehlike anlamında kullanılmaktadır. “Kinderwohl” kavramı, Türk Medeni Kanunu’nun 339. Maddesinde, çocuğun menfaati olarak ele alınmıştır (Ayrıntılı bilgi için bkz. İmamoğlu, 2004). Bununla birlikte, TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu’nun 2013 yılında hazırladığı raporda, “Kinderwohl” kavramı “çocuk selameti” olarak kullanılmıştır. Türk Dil Kurumu, selamet kavramını “esenlik; her türlü korku, tasa ve tehlikeden uzak, güvende olma” şeklinde tanımlamaktadır. Emniyet, güvenlik ve esenlik anlamına gelen selamet kavramı, bütüncül olarak düşünüldüğünde “emniyet, güvenlik ve esenlik” ten daha fazla derinlikli ve kapsayıcı bir anlama karşılık gelmektedir. “Kinderwohlgefährdung, Türkçeye “çocuğun güvenliğinin tehlikede olması, çocuk esenliğinin/çocuk selametinin tehlikede olması” şeklinde çevrilebilmektedir. Araştırmacı tarafından yapılan bütün tartışma ve değerlendirmelerin sonunda, Kinderwohlgefährdung kavramının Türkçe karşılığı olarak “çocuk selametinin tehlikede olması” kavramı tercih edilmiştir.

Almanya'da 600 Gençlik Dairesi ve 80 000 hükümet dışı sosyal hizmet kuruluşu bulunmaktadır. Bunlar arasında Katolik, Protestan, Yahudi ve dini olmayan diğer hayır kurumları bulunmaktadır.

Gençlik Daireleri Tarafından Sunulan Hizmetler

Gençlik Daireleri, çocuk ve gençlerin yetiştirilmesi, bakımı ve eğitiminde anne ve babalara ve diğer kişilere destekleyici hizmetler sunar. Gençlik Dairelerinin çocuk, genç ve ailelere yönelik hizmetleri genel olarak şu şekilde sıralanabilir:

- Erken yardımlar
  - Danışmanlık hizmetleri
  - Ebe ve çocuk hemşireleri
- Kreş Hizmeti
- Çocuk parkları, oyun alanları
- Gençlere yönelik eğitim ve sosyal kültürel etkinliklerin organize edilmesi
- Gençlere yönelik sosyal çalışmalar
- Gençlerin korunması
- Ceza yargılamasında gençlere yardım
- Evlat edinmede aracılık
- Vasilik

Bunun yanında, genel sosyal hizmetler kapsamında çocuk yetiştirme yardımları, sosyal pedagojik aile yardımı, aile danışmanlığı, ayrılma ve boşanma danışmanlığı ve çocukların korunması (koruyucu aile veya kurum bakımı) yönünde çalışmalar yürütülmektedir.

Çocukların Koruma Altına Alınması

Alman mevzuatına göre, anne ve babanın anayasal hakları olan 'çocuklarını yetiştirme ve eğitme hakkı' ancak çocuk selametinin tehlikeye düştüğü durumlarda kısıtlanabilir (Sosyal Kanun Kitabı VIII § 8a ve § 42/1).

VIII Nolu Sosyal Kanun Kitabı 42. Madde 1. Fıkraya göre, Gençlik Daireleri aşağıdaki durumlarda bir çocuk veya genci, korumaya yetkili ve sorumludur:

1. Çocuk veya gencin koruma altına alınmayı istemesi,
2. Çocuk veya gencin selametine önemli bir tehlike oluşturan durumlarda,
  - a. Çocuğun velayetine sahip olan kişilerin karşı çıkması ya da
  - b. Aile mahkemesi kararının zamanında alınmadığı durumlarda,
3. Yabancı bir çocuk veya gencin refakatsiz bir şekilde Almanya'ya gelmesi ve bakımından sorumlu kişilerin bulunamaması halinde.

Gençlik Dairesi tarafından koruma altına alınan çocuk, uygun bir kişi, uygun bir kuruluş ya da başka şekilde teşekkül etmiş barınma yerlerine yerleştirilir.

Bununla birlikte, 2005 yılındaki *Çocuk ve Gençlik Refahı Sisteminin Geliştirilmesine İlişkin Kanun* ile birlikte, çocuğun ve/veya gencin hayatına ani bir tehlikenin olması ve mahkeme kararının beklenemeyeceği durumlarda, Gençlik dairesi, çocuğu veya genci koruma altına almakla yükümlüdür. Bu bağlamda VIII Nolu Sosyal Kanun Kitabı'nın 42. maddesi gereğince Gençlik dairesi acil müdahale gerektiren durumlarda gerekirse polis gücü ile de çocukları ailelerinden alabilmekte, çocuğu yurtlara veya koruyucu aile yanına yerleştirebilmektedir (Vatandaş, 2014; Bode ve Turba, 2014). Gençlik Dairesinin acil durumlarda çocuğu geçici olarak koruma altına alması haricinde, sadece aile mahkemeleri çocuğu korumak adına ebeveynlerin velayet haklarına zorunlu müdahalelerde bulunabilir.

Alman Anayasası'na göre 'çocuklarını yetiştirme ve eğitime hakkı' anne ve babalara ait olmakla birlikte devlet bu görevin yerine getirilip getirilmediğini gözetler. Devletin bu 'gözetim' görevi, Medeni Kanun'un 1666 sayılı maddesinde somutlaştırılmıştır (Bode ve Turba, 2015). Medeni Kanun'un 1666 sayılı maddesinin "mahkeme yoluyla uygulanacak tedbirler konulu" velayet başlığına göre, aileye mahkeme yoluyla müdahale sadece çocuğun bedensel, zihinsel ve ruhsal olarak selametinin tehlikeye girmesi ve ebeveynlerin çocuğa yönelik tehdidi ortadan kaldıramaması veya kaldırmak

istememesi durumunda mümkün olmaktadır. Mahkeme yoluyla uygulanan müdahaleler belirli sosyal desteklerden başlayıp ebeveynlerin bakım hakkının sona erdirilmesi ve çocuğun aileden alınmasına kadar gitmektedir³. Bununla birlikte şu hususu da dikkate almak gerekmektedir. Gençlik dairesinin çocuğu resen polis zoruyla ailesinden alması çocuğun velayetini etkilememektedir⁴.

Çocuğun aileden alındığı süreçte, Gençlik Dairesi çocuğun nerede kalacağına dair karar verse bile çocuklarla ilgili diğer bütün haklar Aile Mahkemesi'nin hükmü çerçevesinde varsayılan haklar olarak ailede bulunmaktadır.

Öte yandan, Almanya geniş bir sosyal hizmet ağına sahip olmasına, koruyucu ve önleyici hizmetlere önemli yatırımlar yapmasına rağmen koruma altına alınan çocuk sayısı sürekli artış göstermektedir. Aşağıdaki tabloda yıllara göre koruma altına alınan çocuk sayılarına yer verilmiştir.

Tablo 1: Yıllara Göre Koruma Tedbiri Uygulanan Çocuk Sayıları

Yıl	Toplam	Koruma tedbirleri	
		Kendi isteği üzerine	Çocuk selametinin tehdidi nedeniyle
2013	42 123	9 922	32 201
2014	48 059	11 447	36 612
2015	77 645	15 101	62 544
2016	84 230	16 004	68 226

Kaynak: Almanya Federal İstatistik Dairesi, Koruma Tedbiri Kararları

Almanya'da Gençlik daireleri tarafından 2016 yılında 53 300 çocuk veya genç kurum bakımına yerleştirilmiştir. Bu sayı 2014 yılı ile karşılaştırıldığında % 50 oranında artış göstermiştir (Almanya Federal İstatistik Dairesi, 2017).

³ Almanya Medeni Kanunu (Bürgerliches Gesetzbuch), <https://dejure.org/gesetze/BGB/1666.html>, Erişim: 04.03.2018

⁴ Türkiye Cumhuriyeti Berlin Büyükelçiliği, "Aile sevgisi ve sıcaklığına ihtiyacı olan bu çocuklara sahip çıkalım", Hukuk Bülteni, Sayı: 5 (03/2013)

Araştırmanın Yöntemi

Niteliksel araştırma, sosyal olanın bilgisinin insanların kendi ifade ve alıntılarında derlendiği bir araştırma özelliği gösterir. Nitel araştırma bu yönüyle, incelenen birey veya grup davranışlarının ya da sosyal süreçlerin insanlarca algılanan ve yeniden kurgulanan bir resmini sunar. Bu nedenle niteliksel araştırmanın temel özelliği, bu resmin olabildiğince ayrıntılı ve derinlemesine ortaya çıkarılmasını mümkün kılan veri oluşturma tekniklerinin kullanılmasıdır (Kümbetoğlu, 2012: s.38). Çocuk koruma sistemleri ile muhatap olan göçmen ailelerin koruma altına alınma öncesi, süreci ve sonrasında aile olarak neler yaşadıklarını, onların diliyle ayrıntılı olarak ortaya koymak için niteliksel araştırma yöntemi seçilmiştir. Bu kapsamda, aileler ve uzmanlarla derinlemesine görüşme yapılmıştır.

Nitel araştırmalarda, araştırmacılar birden fazla örnekleme yöntemini aynı anda kullanabilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu bağlamda araştırmanın öznelerine ulaşmada, maksimum çeşitlilik, kartopu ve kolay ulaşılabılır durum örnekleme yöntemleri kullanılmıştır.

Araştırmanın kuramsal altyapısı ve amaçlarına bağlı olarak Almanya'da çocuk koruma ve göçmenlik alanı ile ilgili 9 yetkin kişi ve Almanya Duesseldorf Aile ve Sosyal Politikalar Ataşeliği'ne farklı şehirlerden başvuru yapmış 17 aile ile Almanya'da derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Yapılan derinlemesine görüşmeler yoluyla ailelerin ve uzmanların mevcut durum ile geleceğe yönelik analiz ve öngörülerini elde edilmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Uygulama Süreci

Araştırma, Almanya'da yapılmıştır. Araştırma öznelerinin çoğu Kuzey-Ren Westfalya Eyaletinde; diğer özneler ise, bu eyalete komşu olan eyaletlerde yaşamaktadır.

Çalışma ile ilgili bireylerin seçiminde, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın yurt dışı temsilciliği olan Duesseldorf Aile Ataşeliğinden destek alınmıştır. Araştırmacı, Duesseldorf Ataşeliğindeki çalışma deneyimi vesilesiyle kişisel bağlantılarından da yararlanmıştır. Bu bağlamda, Duesseldorf Aile Ataşeliğinde görev yapan sosyal pedagoglar tarafından Ataşeliğe başvuran

aileler, aranarak araştırmanın amacı hakkında gerekli bilgilendirme yapılarak görüşmeyi kabul edenlerden ön onay alınarak görüşme listesi oluşturulmuştur.

Aynı şekilde araştırmacının bilgi birikimi, deneyimi ve kişisel bağlantıları ve Duesseldorf Aile ve Sosyal Politikalar Ataşeliği'nde çalışan sosyal pedagogların görüşleri doğrultusunda çocuk koruma alanındaki anahtar kişilerin listesi oluşturulmuştur.

Yarı yapılandırılmış görüşmeler, araştırmacı tarafından bizzat gerçekleştirmiş ve tüm görüşmeler ses kayıt cihazı aracılığı ile kayıt altına alınmıştır. Verilerin tamamı araştırmacının bizzat kendisi tarafından toplanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmanın uygulama aşamasında derinlemesine görüşme yapılırken hem ses kaydı yapılmış hem de araştırmacı tarafından araştırmanın öznelere için önceden hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme yönergesi üzerinde notlar alınmıştır. Verilerin analizi aşamasında, görüşme çözümlerinin bu notlar ile birlikte değerlendirilmesi veri analiz sürecini kolaylaştırmıştır.

Verilerin çözümlenmesi aşamasında, araştırmada ses kayıt cihazı aracılığıyla elde edilen veriler, çözümlenerek bilgisayara aktarılmıştır. Oluşturulan metin birkaç kez okunduktan sonra tüm görüşme kayıtları, daha önceden araştırmacı tarafından yarı yapılandırılmış görüşme formunda belirlenen genel konu başlıkları, alt konu başlıkları ve ortaya çıkan yeni kavram ve temalar çerçevesinde anlamlı bölümlere ayrılmıştır. Temalar, kuramsal çerçeve bölümünde yer alan bilgilerle ilişkisi temelinde incelenmiş ve analiz edilmiştir. Bu süreç Microsoft Office programı yardımıyla yapılmıştır.

Verilerin analizinde, betimsel analiz yaklaşımı çerçevesinde hareket edilmiştir. Bu yaklaşıma göre, elde edilen veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Betimsel analizde, görüşme çözümlerindeki verilerin özgün biçimlerine sadık kalınarak, görüşülen ya da gözlenen bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verilir (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 239; Kümbetoğlu, 2012: 154). Bu kapsamda, bireylerin söylediklerinden sık sık

doğrudan alıntılar yapılmıştır. Doğrudan alıntılarının sıklıkla kullanılması, araştırmacının önemli bulduğu boyutları anlatılardan örneklerle yansıtması, raporu yaşanan gerçekliğin resimlendirildiği bir yapıya kavuşturur. Böylelikle araştırmanın ortaya koyduğu verilerin okuyucu ile birebir karşılaşması sağlanır (Kümbetoğlu, 2012: s.170).

Araştırma, uygulama aşaması öncesinde Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonu'na sunulmuş ve bahse konu Komisyon tarafından, araştırmanın etik olarak uygun olduğuna karar verilmiştir. Özneler, derinlemesine görüşme öncesinde çalışmanın amacı, kapsamı ve elde edilecek verilerin ne şekilde kullanılacağı konusunda bilgilendirilmiştir. Her öznenin görüşmelerin ses kayıt cihazı ile kaydedilmesi konusunda izinleri alınmış ve öznelerin çalışmaya ancak gönüllü olmaları halinde katılımları sağlanmıştır. Çalışmada görüşleri aktarılan ailelerin gerçek isimleri ve kendilerini tanıtabilecek ilave bilgiler, mahremiyetlerinin korunması etik ilkesi çerçevesinde gizli tutulmuştur. Her özneye rumuz verilmiştir.

Araştırma Öznelerini Tanıtıcı Bilgiler

Alman bir ebeveyn hariç araştırmanın bütün özneleri Türkiye kökenli olup Almanya'da yaşamaktadır. Araştırmaya katılan 17 aile ve 9 yetkin bireyin gerçek isimleri etik hassasiyetler ve bireylerle yapılan sözleşme gereği saklı tutulmuştur.

Aile öznelerine araştırmacı tarafından çiçek isimleri verilmiştir. Araştırmaya katılan 17 aileyi tanıtıcı bazı bilgilere aşağıda yer verilmiştir:

Gül Ailesi:

Eşlerden biri Almanya doğumlu, diğer eş evlilik nedeniyle Almanya'ya göç etmiş. Üç çocukları var. Büyük kızları koruma altına alınmış. Ebeveynler ve çocukları arasındaki giyim tarzı, erkek arkadaşlığı gibi kültürel farklılıklardan dolayı çocuk kendi isteği ile koruma talebinde bulunmuştur. Anne ile görüşme yapılmıştır.

İhlamur Ailesi:

Tek ebeveynli aile. Üç çocuğu var. Bir kızını ve üç yeğeni koruma altına alınmış. Anne ve kızını arasındaki kültürel farklılıklar nedeniyle kızını kendi

isteğiyle koruma altına alınmıştır. Yeğenleri ise, annenin çocukların bakımını sağlayamaması nedeniyle koruma altına alınmıştır. Anne ile görüşme yapılmıştır.

Kardelen Ailesi:

Tek ebeveynli aile. Dört çocuğu bulunmaktadır. Anne, çocuğu ile baş edemediği için koruma talebinde bulunmuştur. Anne ile görüşme yapılmıştır.

Karanfil Ailesi:

Her iki ebeveyn sosyal pedagog. Üç çocuklarından biri koruma altına alınmış. Ebevenler ve kızları arasındaki yaşam tarzı, erkek arkadaşlığı gibi kültürel farklılıklardan dolayı kızları, kendi isteği ile koruma talebinde bulunmuştur. Koruma altına alınma süreci sonrası, çocuğun tekrar Gençlik dairesine başvuracağı kaygısıyla aile kızlarını Türkiye'ye götürmüştür (Aile, Almanya'da ikamet etmektedir). Görüşme, anne ve baba ile birlikte yapılmıştır.

Erguvan Ailesi:

Ailenin yeğeni, annenin ruhsal hastalıkları nedeniyle koruma altına alınmıştır. Koruma altına alınma üzerine aile, yeğenine koruyucu aile olmak istemiş ancak bu talepleri kabul edilmemiş. Görüşme her iki ebeveynle gerçekleştirilmiştir.

Lale Ailesi:

Tek ebeveynli aile. Sosyal yardımlarla geçiniyor. 6 çocuğu var. Aileye engelli çocuk için yapılan sosyal yardımın, evin ve diğer çocukların da ihtiyaçlarına harcanması nedeniyle aile, çocuğunun koruma altına alınması tehlikesiyle karşılaşmıştır. Mahkeme kararı ile çocuk annede kalmıştır. Görüşme anne ile gerçekleştirilmiştir.

Leylak Ailesi:

Tek ebeveynli aile. Anne işsiz. 38 yıldır Almanya'da yaşıyor. Üç çocuğu var. Bir kızı ve üç yeğeni koruma altına alınmış. Anne ve kızı arasındaki kültürel farklılıklar nedeniyle kızı kendi isteğiyle koruma altına alınmıştır. Yeğenleri ise, annenin çocukların bakımını sağlayamaması nedeniyle koruma altına alınmıştır. Görüşme anne ile yapılmıştır. İhlamur ve Leylak Ailesi, kardeşler.

Menekşe Ailesi:

Tek ebevenyli aile. Almanya doğumlu. Üç çocuğu var. Eşinden ayrıldıktan sonra iki çocuğu koruma altına alınmış. Velayetin annede olması nedeniyle çocuklar anne tarafından Gençlik dairesinin bakımına verilmiştir. Ancak, annenin çocuklarla ilgilenmemesi ve çocuk ile baba arasındaki güçlü bağ nedeniyle Gençlik dairesi tarafından çocuk babasının yanına döndürülmüştür. Diğer çocuk ise kendi isteğiyle kuruluştan ayrılmıştır. Baba ile görüşme yapılmıştır.

Manolya Ailesi:

Tek ebevenyli aile. Aile içi geçimsizlik, annenin psikolojik rahatsızlıkları ve babanın annenin sağlık durumu ile ilgili belgeleri Gençlik dairesi ile paylaşması sonrasında ailenin ikiz çocukları koruma altına alınmış. Anne, sosyal yardımlarla geçinmektedir. Görüşme anne ile yapılmıştır. Anne tek başına yaşamaktadır.

Nergis Ailesi:

Ailenin üç çocuğu bulunmaktadır. Baba işsiz. Ailenin ortanca çocukları koruma altına alınmış. Ailenin çocuğu koruyucu aileye verilmiştir. Görüşme baba ile gerçekleştirilmiştir.

Nilüfer Ailesi:

Tek ebevenyli aile. Altı çocuğu bulunmaktadır. Ailenin bir çocuğu koruma altına alınmıştır. Diğer beş çocuk anne ile yaşamaktadır. Görüşme anne ile yapılmıştır. Aile sosyal yardımlarla geçinmektedir.

Papatya Ailesi:

Baba Almanya doğumlu, anne ise evlilik nedeniyle Almanya'ya göç etmiştir. Üç çocukları bulunmaktadır. Aile, en küçük çocuklarının ateşlenmesi (ailenin ifadesiyle havale geçirme ihtimali) üzerine çocuğa ilk müdahaleyi yapmıştır. Ancak, hastane süreci ile birlikte aile bilinçli olarak çocuğa zarar vermekle itham edilmiş ve bunun üzerine üç çocukları da koruma altına alınmıştır. Üç kardeşin her biri farklı koruyucu ailelerin yanına yerleştirilmiştir. 5 aylık koruma altına alınma süresi sonrası, iki çocuk aileye teslim edilmiş, bir çocuk ise koruma altındadır. Görüşme anne ve baba ile birlikte yapılmıştır. Baba işsiz, anne ise ev hanımıdır. Aile sosyal yardımlarla geçinmektedir.

Reyhan Ailesi:

Baba, Almanya doğumludur. Ailenin iki çocuğu bulunmaktadır. Ailenin, ilk çocuğu sağlık sorunu (ateşli hastalık) nedeniyle hastaneye götürülmüş ve sonrasında ailenin çocuğa bilinçli olarak zarar verdiği iddia edilerek çocuk koruma altına alınmıştır. Koruma altına alma nedeniyle ailenin ifadesiyle Almanya'da miting düzenlenmiştir. Mahkeme kararı sonrası aile haklı bulunarak çocuk aileye geri verilmiştir. Anne ve çocukları, Türkiye'ye taşınmıştır. Baba ise Almanya'da çalışmaktadır.

Sarmaşık Ailesi:

Anne ve baba, Almanya doğumludur. İki çocukları var. Anne, ağabeyinin aile içi geçimsizlikleri üzerine, yeğenine koruyucu aile olmuştur. Aile, koruyucu aile olma başvurusunda bulunurken Gençlik dairesine yönelik korku ve güvensizlik nedeniyle kendi çocukları için kaygılanmıştır. Ancak, aile koruyucu aile olma sürecinde herhangi bir sorunla karşılaşmamış ve Gençlik dairesi çalışanlarının tutumunu çok yapıcı bulmuştur. Görüşme anne ile yapılmıştır.

Sümbül Ailesi:

Baba evlilik nedeniyle Almanya'ya göç etmiş olup 24 yıldır Almanya'da ikamet etmektedir. Anne bir yaşından itibaren Almanya'da yaşamaktadır. Dört çocukları bulunmaktadır. En küçük erkek çocuğu, okul yönetimine başvurmak suretiyle koruma altına alınmıştır. Görüşme anne ve baba ile birlikte yapılmıştır. Anne ve baba çalışmaktadır.

Yasemin Ailesi:

Anne Almanya doğumlu, baba evlilik nedeniyle Almanya'ya göç etmiş. Aile içi geçimsizlik ve şiddet nedeniyle baba evden uzaklaştırılmıştır. Uzaklaştırma sonrası, anne ve babanın birbirleri ile görüşmesi ve annenin çocuklarının resimlerini babayla paylaşması gibi davranışlar üzerine ailenin üç çocuğu da koruma altına alınmış. Görüşme anne ve baba ile birlikte yapılmıştır.

Zambak Ailesi:

Dört çocuklu bir aile. Anne, evlilik nedeniyle Almanya'ya yerleşmiştir. Aile yaklaşık 35 yıldır Almanya'da yaşamaktadır. Baba maden ocağından

emekli olmuştur. Anne ise ev hanımıdır. Görüşme anne ve baba ile birlikte yapılmıştır. En küçük kızları koruma altına alınmış. Çocuk ve ebeveynleri arasında erkek arkadaşlığı üzerinde yaşanan tartışma sonucu, çocuk kendi isteği ile koruma talebinde bulunmuştur.

Araştırmaya katılan 9 yetkin kişinin tümü Türkiyeli olup kişilere ait tanıtıcı bazı bilgilere aşağıda yer verilmiştir:

Aile Destek Hizmetleri Sorumlusu:

Almanya doğumlu. Eğitimini, sağlık idaresi alanında yapmıştır. Aynı zamanda psikoloji okumaktadır. Türkiye kökenli bir sivil toplum kuruluşunda, aile destek hizmetleri sorumlusu olarak çalışmaktadır.

Gençlik Dairesi Yöneticisi:

Almanya doğumlu. Lisans eğitimini sosyal hizmet ve sosyal pedagoji dallarında; yüksek lisansını ise sosyal yöneticilik üzerine yapmıştır. Bir belediyede, Gençlik Dairesi, Okul Dairesi ve Spor Dairesinin Genel Müdürü olarak görev yapmaktadır. 14 yıldan beri gençlerle çalışmaktadır. Gençlik Dairesi Genel Müdürü olarak görev yapmanın yanı sıra 8 yıllık uygulama deneyimi bulunmaktadır.

Sivil Toplum Kuruluşunda Çalışan Sosyal Pedagog:

Almanya doğumlu. Gençlik Dairesi tarafından yetkilendirilen yüklenici bir sivil toplum kuruluşunda, koruyucu aile hizmetleri ve göçmenlik alanında sosyal pedagog olarak görev yapmaktadır. Söz konusu sivil toplum kuruluşu, kültürler arası çocuk ve gençlik çalışması, eğitim yardımları, koruyucu aile, göç ve uyum gibi alanlarda faaliyet göstermektedir.

Akademisyen:

Türkiye Uyum Araştırma Merkezi yöneticisi olup 7 yıldır bu alanda görev yapmaktadır. Ayrıca, Essen Üniversitesi'nde psikoloji alanında profesör olarak çalışmaktadır. Aynı zamanda, 10 yıl boyunca bağımsız (herhangi bir kuruluşla bağlı olmaksızın) bilirkişi olarak görev yapmıştır.

Vasi:

34 yıldır Almanya'da yaşamaktadır. 25 yıldan beri, velayet mahkemesinde resmi vasi olarak görev yapmaktadır. Ayrıca, Türk Alman Kültür Birliği isimli bir dernek aracılığıyla sivil toplum alanında çalışma yürütmektedir.

Bilirkişi Kurumu Yöneticisi:

Almanya doğumlu. Lisansını psikoloji alanında yapmıştır. 2004 yılından itibaren bilirkişi olarak aile mahkemeleri için çalışmaktadır. Aynı zamanda, hali hazırda bir bilirkişi kurumunun yöneticiliğini yapmaktadır.

Sosyolog:

Almanya doğumlu. Mesleği, uzman sosyolog. Aynı zamanda, aile terapisti ve sosyal danışman olarak görev yapmaktadır. Şu an da kurucusu olduğu ve aynı zamanda yönetici ve terapist olarak çocuk ve ergen göçmen polikliniğinde çalışmaktadır.

Sosyal Pedagog, Aile Ataşeliği:

Almanya doğumlu. Lisans eğitimini, sosyal pedagoji ve sosyal çalışma alanında yapmıştır. Dört yıl sosyal pedagojik aile yardımları alanında görev yapmıştır. Türkiyeli göçmen ailelerle çalışmıştır. Bireysel, çift ve aile terapisi alanında üç yıl boyunca çalışmıştır. Aynı zamanda, Türk Ailelerinde Ayrılık ve Boşanma Süreci üzerine doktora çalışmasını yürütmektedir. 2015 yılından itibaren Aile ve Sosyal Politikalar Ataşeliği'nde görev yapmaktadır.

Pedagog, Aile Ataşeliği:

Almanya doğumlu. Lisans eğitimini pedagoji alanında yapmıştır. Yan dal olarak sosyoloji ve tarih eğitimi almıştır. 2015 yılından itibaren Aile ve Sosyal Politikalar Ataşeliği'nde pedagog olarak görev yapmaktadır.

Bulgular ve Tartışma

Çalışmanın bu bölümünde, araştırmanın amaçları ve yarı yapılandırılmış görüş formunda yer alan konu başlıkları çerçevesinde Almanya'da göçmen aileler ve uzmanlarla yapılan 26 derinlemesine görüşmeden elde edilen bulgulara ve tartışmalara yer verilmiştir.

Çocuk Selametinin Tehlikede Olması

Çocuklara yönelik kötü muamele ve çocuk koruma konusu, Almanya ve diğer birçok ülkede, kamuoyu ve sosyal politika ve sosyal hizmet tartışmalarında en önemli sorunlar arasında yer almaya başlamıştır.

Çocuk selametinin tehlikede olması, istismarın gerçekleştiği ve tekrarlanma riski olan vakalarla birlikte kötü muamelenin gerçekleşeceği yönünde tehlike bulunan vakaları içermektedir (Kindler, 2012). Schone (2008: 25), çocuk selameti kavramının belirsizliğine rağmen devlet müdahalesi için yasal bir dayanak oluşturduğunu ve bu anlamda önemli bir görevi yerine getirdiğini söylemektedir.

Çocuk selametinin tehlikede olması, çocuk koruma sisteminin odağını oluşturmaktadır. Ancak bu kavramın tanımı konusunda görüş birliğinin olduğunu söylemek güçtür. Bu kavramın içeriğini somut olarak doldurmak, anne-babalar, hukukçular, sosyal pedagoglar ve bilirkişiler için kolay bir iş değildir (Andersen, Asmus ve Turan, 2013). Literatürde yer alan görüşlere paralel olarak aileler ve uzmanlar ile yapılan görüşmelerde bu kavramın belirsizliğine ilişkin olarak benzer görüşler dile getirilmiştir.

Benim kültürüme zıt şeyleri getirip bana baskı aracı olarak kullanıyor. Bunu da ancak sosyal devlet adına yapıyor, oradaki çalışan vatandaş devletin adına yapıyor ve ona da diyor ki, “Ben çocuğun selameti yönünden çocuğuna el koyuyorum”. Bu kadar basit.

F. Bunu, çocuk selametinin tehlikede olması olarak mı yansıtıyor?

(Baba) Evet, çocuk selametinin tehlikesi olarak görüyor onu.

(Anne) Aynen. “Bu çocuk selameti tehlikesi” diyor, “Erkek arkadaşına müsaade etmiyorsa.” Benim çocuğum daha çok küçüktür, etmek mecburiyetinde de değilim, bu da benim hakkımdır şu anda (Karanfil Ailesi).

Çocuğun güvenliğinin güvence altına almasını amaçlayan çocuk selameti kavramında, güvenliğin düzeyinin hâkimden hâkime değiştiğini ve kendilerinin de bundan dolayı zorlandıklarını bilirkişi kurumu yöneticisi çarpıcı bir biçimde anlatıyor:

Dediğim gibi, Anayasa Mahkemesi 2014-15 senelerinde kararları çok değiştirdi. Yani nasıl desem, bir tarafta ebeveyn hakkı var, diğer tarafta tabii ki çocuk selameti, burda ebeveynlerinin haklarının gözetilmesi lazım, çocuk koruma altına alınsa da, uzun süre koruma altında kalsa da, ebeveyninin yanında büyüme hakkı var. Dolayısıyla, çocuğun güvenliğinin tehlike altında olduğuna emin olarak karar vermek zorundayız ve bundan emin olarak karar vermek de zor.

Dolayısıyla, Biz de zorlanıyoruz. Sicherheit (güvenlik) nedir? Yüzde 51 mi, yüzde 70 mi, yüzde 90 mı, bizden istenilen bu sicherheit nedir, nasıl bir rakamdır? Onu çok hâkime sormuşumdur, cevabını her zaman değişik almışım. Hâkim yüzde 90 demişti. Yüzde 90 çok büyük bir rakam ve onu ben nasıl belirleyeyim, onu anlayamadım yüzde 90'ı. Yüzde 70 deniliyor. Geçen yüzde 51 dedi bir hâkim. Çok büyük bir güvenlik değil bu diye düşünmüştüm ben. Yani orada biz de psikologlar olarak zorlanıyoruz. Yani bizden istenen şey nedir, onu her zaman belirleyemiyoruz. Onun için, herkesin kendine göre bir sicherheiti vardır.

Modern toplumlarda tehlike ve tehlike riski çocuk koruma sistemlerinin odağında yer almaktadır. Bode ve Turba'ya (2014) göre geniş perspektiften düşünüldüğünde, çocuk selameti tehlikesi batı toplumlarının yapısal bir sorundur.

Çocuk koruma sistemlerindeki kavramların toplumsal değişim ve gelişmelerden ayrı değerlendirilmesi mümkün görünmemektedir. Modern toplumlarda, ölümcül çocuk istismarı vakaları sonrası, mahrem alanın özerkliği artan bir şekilde denetlenmekte, izlenmekte ve bunun sonucu olarak çocuk koruma sistemleri daha fazla kontrol ve müdahale odaklı politikalar geliştirmektedir (Houston, 2002; Furedi, 2002; Wolff, Biesel ve Heinitz, 2011). Buna karşın, Freymond ve Cameron'a (2006) göre, çocuk ihmal ve istismarının zorunlu bildirim tabi olduğu sistemlerde, kötü muamele riski altında bulunan çocuk ve gençlere sunulan hizmetlerin daha etkili olduğu yönünde bir kanıt bulunmamaktadır. Ayrıca, zorunlu bildirim/raporlama mevzuatına sahip olan ya da olmayan çocuk koruma sistemlerinin, çocuk ölümlerini engelleme noktasında diğer çocuk ve aile refahı paradigmalarından daha üstün olduğuna dair de bir kanıt bulunmamaktadır.

Çocuk Koruma Görevlilerinin İkilemi

Almanya'da medyaya da yansıyan ölümcül çocuk vakaları (Osnabrueck'teki "Lydia", Hamburg'taki "Jessica", Bremen'deki "Kevin", Schwerin'deki "Lea-Sophie"), çocuk istismarı hataları ve sistematik başarısızlıklar toplumun dikkatini çekmiş; çocuk koruma sistemleri, çocukların korunmasına katkı sağlamayan "riskli sistemler" olarak kabul edilmeye başlanmıştır. Bu süreçte, çocuk korumada yer alan sosyal hizmet uzmanları, görev ve sorumluluklarını ihmal ettikleri gerekçesiyle sert bir şekilde eleştirilmiş ve çocuklara gelen zararlardan ve hatta çocuk ölümlerinden sorumlu tutulmuştur. Üstelik bazı vakalarda sosyal hizmet uzmanlarının görevlerini çok az yaptıkları ya da çok geç hareket ettikleri; bazı vakalarda çok erken ya da herhangi bir neden olmaksızın müdahale ettikleri öne sürülmüştür. Bu durum çalışanlarda korku ve güvensizliğe yol açmış ve bundan dolayı, birçok çocuk koruma çalışanı giderek artan oranda "bir ayaklarının cezaevinde olduğuna" inanmaya başlamıştır (Kindeswohlgefährdung Erkennen und Helfen, 2009; Wolff, Biesel und Heinitz, 2011, Höynck und Haug, 2012).

Bununla ilintili olarak, gelecekte çocuklara yönelik muhtemel kötü muamele riskini değerlendirdiklerinde, sosyal hizmet uzmanları çocuklara yönelik kötü muamelenin ortaya çıkması veya devam etmesi durumunda kendilerini herhangi bir suçlamaya karşı korumak için, daha yüksek risk değerlendirmelerini tercih etmekte ve bu durumda kolaylıkla bakım kararına başvurmaktadır.

Çocuk selameti olarak bildirilen vakalarda, bazen çocuk selameti gerçekten tehlike altında olmayabilir. Ancak, bu tür durumlarda, sosyal hizmet uzmanları sonrasında ortaya çıkabilecek risklerden dolayı çocuğu koruma altına alabilmektedir.

Mesela varsayalım 6 veya 7 yaşındaki bir çocuk ilkökul 1. ve 2. sınıfta. Öğretmenine gidiyor ve diyor ki, "Böyle böyle babam annemi dövdü" veyahut da "Babam beni dövdü" veya "İkisi dövüşürken bana da yumruk geldi", vesaire. Öyle bir durumda öğretmenin rolü çok büyük, çünkü iki karar verme imkânı var; birincisi direkt çocukla o an konuşup o zaman belki "Gençlik Dairesine haber veriyorum, onlar gelip seninle konuşsun" demesi veyahut da

“Annemi, babanı çağırıyoruz, onlarla konuşuyoruz” demesi. Genelde ama tabii ki Gençlik Dairesini çağırıyor ilk olarak, çünkü neden? Çünkü kendilerini garantiye almak istiyorlar, yani kendi durumlarını da tehlikeye atmak istemiyorlar (Sivil Toplum Kuruluşunda Çalışan Sosyal Pedagog).

Çocuk ihmal ve istismarının farklılaşan boyutları, çocuklar üzerindeki etkileri ve kamuoyundan oluşan farkındalık nedeniyle çocukların ihmal ve istismardan en iyi nasıl korunabileceği konusu, kamunun temel önceliklerinden biri haline gelmiştir. Ölümcül ve/veya ağır çocuk ihmal ve istismarı vakaları sonrasında, kamuoyunda oluşan tepkiler ve olayın “sıcaklığıyla” ihmal ve istismarı önlemeye yönelik ani kararlar alınabilmektedir. Bu tür durumlarda geliştirilen politikalar, çocuk ihmal ve istismarını önlemeyi isterken diğer taraftan çok sayıda çocuğun koruma altına alınmasına neden olabilmektedir. Sosyal hizmet uzmanlarına gelen eleştiriler sonrası, sosyal hizmet uzmanları uygulamalarında çocuğunu istismar etme potansiyeli bulunan ebeveynleri belirlemeye öncelik vermeye başlamıştır. Bunun sonucu olarak, aile ile gönüllü çalışma yerine müdahaleci yaklaşım ön plana çıkabilmektedir. İngiltere’de gönüllü yerleştirme yerine zorunlu müdahale yönündeki politikalar, koruma altına alınan çocuk sayısının 1970 ve 1980 yılları boyunca artmasına ve 1982 yılında devlet koruması altındaki çocuk sayısının 100,000’e çıkmasına yol açmıştır (Parton, 1985; Spratt, 2007, akt. Spratt, 2012).

Almanya’da da Çocuk ve Gençlik Refahı Kanunu’nda 2005 yılında yapılan değişikliklerle birlikte çocuk ve gençlik refahı profesyonellerinin “çocukların iyiliğinden sorumlu garantör”ler olarak belirlenmeleri nedeniyle, bu profesyoneller kendilerini “emniyete almak” adına daha fazla acil koruma kararına başvurmaktadır. Koruma altına alınan çocuk sayısı dikkate alındığında, gençlik dairesi çalışanları ve mahkemelerin artan bir şekilde çocukları koruma altına aldığı görülmektedir (Wolff, Biesel und Heinitz, 2011).

Sonuç olarak sosyal hizmet uzmanları, içinden çıkılmaz bir durum ile karşı karşıyadır. İstismarın sonradan ortaya çıktığı ailelere neden önceden müdahale etmedikleri ve istismardan şüphelendikleri ancak sonrasında istismarın olmadığı aileye çok cezalandırıcı yaklaşımlarından dolayı sosyal hizmet uzmanları eleştirilmektedir.

Gençlik Dairelerine Yönelik Göçmen Algısı

Gençlik daireleri, Almanya'da çocuk ve gençlik refahı hizmetlerinin sunumu ve koordinasyonundan sorumlu kurum olup çocuk ve gençlik refahı alanında geniş bir hizmet yelpazesine sahiptir.

Gençlik dairelerinin geniş hizmet ağına rağmen koruma altına alınan çocuklara yönelik uygulamalarının gündemde kalmaya devam etmesi, medyada yer alan haberler ve çocuk koruma konusunda yaşanan sorunlardan dolayı göçmenler başta olmak üzere kamuoyunda Gençlik dairelerine yönelik olumsuz yargılara yol açmaktadır. Baistow ve Wilford'a (2000) göre, İngiltere, Fransa ve Almanya'da aileler, çocuklarının sosyal hizmet kurumları tarafından kendilerinden uzaklaştırılacağı korkusuna sahiptir.

Gençlik daireleri geniş bir hizmet çeşitliliğine sahip olmasına rağmen, Türk ve Alman kamuoyunda daha çok koruma altına alınma uygulamalarıyla bilinmektedir.

Gençlik Dairesi çok gündemde Almanya'da, kötülüğü ile gündemde, hani ihtiyacı olan kişinin yanında değil de, olmayan kişinin yanında olarak gündemde...(Sümbül Ailesi).

Hani benim takip ettiğime göre, çocuğu hem aileden soğutuyorlar, hem de anadilini unutturuluyor ve bunlar (Gençlik dairesi) kendi gittikleri yola yönetiyorlar, yani aşıyorlar, yüzüne gülüyorlar ama... Çocuk sorunlu size yardım etmeye çalışıyoruz şöyle de böyle de... (Kardelen Ailesi).

Ailelerin, Gençlik daireleri ile yaşadıkları sorunlar, ailelerin Gençlik dairesine olan güvenini zedeleyebilmektedir. Cox ve Ephross'a (1998) göre, etnik toplulukların üyeleri, baskı ve ayrımcılığa maruz kaldığı için sosyal hizmet uzmanlarına ve sosyal kurumlara güvenmeyebilir.

Çocuğunuz bir kere haksız yere sizden alınmış, size bir haksızlık yapılmış ve sizin artık güveniniz tamamen sarsılmış... Yani ben o Gençlik Dairesine hayatım boyunca bir daha güvenmem, bunu şimdiden söyleyeyim. Yaşadığım o tecrübeye dayanarak. Haklı olsa bile ben ona güvenmem yani... Bize karşı öne sürülen bütün her şeyin yanlış olduğuna kanaat getirildi sonuçta, ama kimse bizden özür dilemedi. Yani ne mahkeme benden özür diledi, Almanya adına, ne Gençlik Dairesi benden özür diledi (Reyhan Ailesi).

Çocuk koruma sistemleri ve profesyonellerin çocuklar ve aileler için yaptıkları çok önemli çalışmalar bulunmakla birlikte yardımdan çok araştırmaya dayalı olan yapılandırılmış ve bürokratik sistemlerde, ailelerin çoğu çocuk koruma çalışanları ile olan irtibatlarını negatif bir deneyim olarak görmektedir (Lonne ve diğ., 2009). Ailelerin yanı sıra uzmanların neredeyse tamamı, göçmen kökenli ailelerin Gençlik dairelerine yönelik olumlu düşünceler taşımadıklarını, Gençlik dairesinden korktukları ve en hafif tabirle çekindikleri ve Gençlik dairesini “*düşman*” olarak gördüklerini söylemişlerdir. Gençlik dairelerine yönelik göçmenlerin ve Almanların algılarına ilişkin olarak uzmanlar düşüncelerini şöyle açıklıyor:

Ailelerimiz Gençlik Dairesi kavramını duyduğu zaman genellikle korkulu rüya görmüş gibi oluyorlar. Yani biz sıradan bir hizmetle alâkalı bile tavsiye ettiğimizde, aileler Gençlik Dairesinin sadece çocuk alan bir kurum olarak tanıdıklarından, korkuyorlar. Bu sadece Türk veya göçmen aileler için değil, birçok Alman aile için de geçerli (Sosyolog).

Gençlik Daireleri Alman medyasında da güzel bir ışıktadır değil, onlarda da bir tepki var. Alman medyası da Gençlik Dairelerine tepki veriyor, aileler de tepki veriyor... Hatta politik açıdan da, önceki Aile Bakanı Von der Leyen'in Gençlik Dairesine ilişkin bir açıklaması var, “Ne oluyor, niye bu kadar birden himaye altına alıyorsunuz?” diye bir tepki gösteriyor. Tamam, doğru, himaye altına almakta bir sıkıntıları var, orada bir şeyleri var; ama bu, bizimkilerin gündem yaptığı kadar... (Sosyal pedagoğ, Aile Ataşeliği).

Ailelerin gereksiz korkulara sahip olduğu söylenmekle birlikte Laird'e (2008) göre, yapılan araştırmalar, profesyonellerin basmakalıp fikirleri kullandığını ve ebeveynlerin sosyal hizmetlere yönelik güvensizliğini anlamada başarısız olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, uzmanlarla yapılan görüşmelere göre Gençlik dairelerinin uygulamalarında şeffaf olması ve ailelerin işbirliğine gitmesi yoluyla sorunların aşılabileceği dile getirilmiştir.

Bana göre, Gençlik Dairesinin bu konuda, yapmış olduğu o hizmet yelpazesinde daha şeffaf olması lazım. Yani birçok insan, eve gelen yardımcı pedagojik personel manasında veya öğrenme gücü çekte alabileceği yardımlardan bihaber. Gençlik Dairesini biz daha ziyade koruma altına alma

ile tanıyoruz toplum olarak, Alman toplumu da daha ziyade onunla tanıyor. Ama işin içine girildiği zaman, yani ortak çalışmaya başlandığında aslında çok ciddi manada pozitif geri dönüşümler yaşanmış oluyor (Sosyolog).

Aileler, çocuklarının korunma altına alınması durumunda genellikle yasal yollara başvurmaktadır. Ancak, bu süreçte hemen yasal yollara başvurulması aileler ve Gençlik daireleri ile arasındaki iletişimi zedelemekte, işbirliğini güçleştirmekte ve sorunun daha da büyümesine yol açmaktadır.

Araştırmaların ortaya koyduğu üzere, göçmen ailelerin çocuk koruma sistemleri ile ilişkileri genellikle olumsuz olaylar üzerine şekillenmektedir. Kuşkusuz burada göçmen ailelerin veya Gençlik dairelerinin, tek taraflı olarak sorunun kaynağı görülmesi gerçekçi olmayacaktır. Diğer taraftan göçmen ailelerin gereksiz korkulara sahip olduğu yönündeki yaklaşımlar da sorunun çözümü noktasında bir fayda sağlamayacaktır.

Çocukların “Kafasına Girme”: Ailenin Denetlenmesi

Furedi (2002:48), modern toplumda uzmanların aile kurumuna çok fazla ve tutarlı olmayan müdahalelerde bulunduğunu ifade etmektedir. Aileler, sürekli farklı bilgilere muhatap bırakılmaktadır. ABD’de çocuk yetiştirmeyle ilgili 1025 makale ve nasihat sütununu içeren bir inceleme, kayıtların %97’sinde ebeveynlerin sorunlu olarak tanıtıldığını ortaya koymaktadır. Ebeveynler, problemlere sebebiyet vermekten sorumlu tutulmanın yanı sıra problemlerle başa çıkma yeterliliğine sahip olarak da algılanmazlar. Çocuk uzmanları sorunları daha kötü hale getirmek için, yalnızca öğüt vermezler, ailelerin hayatına da müdahale ederler.

Çocuk uzmanları tarafından ailelere çocuk bakımı alanında sürekli farklı ve tutarsız bilgiler verilmesi ve ailelere müdahale edilmesinin başka bir versiyonu, çocuk koruma sistemleri tarafından yapılmaktadır. Çocuk koruma sistemleri, olumsuz bazı çocuk istismarı vakalarından yola çıkarak ailelerin sürekli izlenmesi gerektiği yönünde politikalar geliştirmektedir. Erken uyarı sistemleri ile aileler, eğitim, sağlık ve diğer kurumlar aracılığıyla takip edilmektedir. Bu izleme, çocuğun yüksek yararı ve iyi niyetlerle, ihmal ve istismarın önüne geçilmesi için yapılmasına rağmen uygulamada başka sorunlara yol açabilmektedir.

Ailelerle yapılan görüşmelerde, aile içerisinde yaşananların öğrenilmesi amacıyla kreş ve anaokulundan itibaren çalışanlar tarafından çocuklara sorular yöneltildiği (evde şiddet, baskı var mı, annen baban kavga ediyor mu vb.) ve çocuklardan bu anlamda bilgi alındığı ve çocuklara, ailede bir olay olması halinde aranacak kurumlar konusunda bilgi verildiği ve gençlik dairelerinin teşvik edildiği yönünde aileler tarafından bilgiler paylaşılmıştır. İngiliz çocuk psikiyatristi D.W. Winnicott, uzmanların anne ile çocuğunun arasına girmesine izin verilmesinin tehlikesine dikkat çekmiştir (Furedi, 2002: s. 262).

Dediğim gibi, anaokullarından itibaren çocuklara böyle yurtlarda kalmayı empoze ettiklerinden dolayı böyle bir risk her geçen gün oran olarak daha artarak gidiyor. O nedenle çocuklarını arada sırada yoklasınlar. “Sosyal çalışmacılar sizlere herhangi bir şey soruyor mu, yöneliyor mu?” diye. Çünkü en iyi lafı çocuktan alırsınız derler ya, orada (okulda) nasıl çocuk aile hakkında konuşuyorsa eve geldiği zaman da mutlaka okul hakkında konuşma sağlayacaktır. Kimse “Başımıza gelmez” demesin kesinlikle ve kesinlikle (Karanfil Ailesi).

Zaten Almanya’da, biliyorsunuz, çocukların hepsine pedagoğ, Judendamt diye her zaman verirler, çocukluktan itibaren başlıyor; çocukların kafasına giriyorlar, ondan sonra da “Bu çocuklara yardım etmeliyiz” diyorlar. Ben zaten bunları anlamıyorum da, o ayrı bir konu (Gül Ailesi).

Ailelerin bu konudaki görüşleri ile BM Çocuk Hakları Sözleşmesi’ni dünyada imzalamayan tek ülke olan Amerika Birleşik Devletleri’nin sözleşmeye neden taraf olmadığına ilişkin benzerlikler bulunmaktadır. Aileler, yukarıdaki anlatımlarında çocuklara farklı görüşler verilmek suretiyle aile yapısına müdahale edildiğini ve bu durumun çocuk ve aile arasında çatışmalara yol açtığını ifade etmişlerdir. Amerika Birleşik Devletleri ise dünyada en yaygın kabul görmüş olan BM Çocuk Hakları Sözleşmesi’ni Senato onayına hiç sunmamıştır (Todres, Wojcik, und Revaz 2006, akt. Browning und Witte, 2011). Browning ve Witte’ye (2011) göre, Reagan, Bush ve Cumhuriyetçi yönetim, Sözleşmenin onaylanması için önemli uluslararası desteklerde bulunmanın yanı sıra Sözleşmeye taraf olma noktasında çekimser davranan Rusya, Çin, Mısır ve Suudi Arabistan gibi ülkeleri ikna etmek için çalışmıştır. Buna karşın

Clinton, başkanlığı döneminde, Senatoya Sözleşmenin onaylanması için baskı yapmışsa da ortaya çıkan geniş muhalefet sonrası geri adım atmıştır.

Amerika'da Sözleşmenin onaylanmasına yönelik bu karşı tutum, özellikle muhafazakâr Hıristiyanlar, çoğunlukla Protestanlar, aynı zamanda Katolikler ve Ortodokslardan gelmektedir. Bunun yanında, dini veya siyasi nedenlerle olmaksızın, Sözleşmeye karşı olan başka gruplar da bulunmaktadır. Sözleşmeye karşı çıkılmasındaki en önemli gerekçe ise, ebeveyn ve dini hakların tehlikeye atılmasıdır. Amerikan toplumunun karşı çıkma nedenlerine bakıldığında ebeveynlerin doğal hakkı olan çocuklarını inançlarına göre yetiştirme hakkının Sözleşme ile tehlikeye atılacağı, çocuklara tanınan özgürlük haklarının ailelerin çocuklarını inançlarına göre yetiştirme hakkı ile çatışacağı ve ailelerin disiplin yöntemlerinin sorgulanmasına yol açacağı ifade edilmektedir. Öte taraftan, liberal eğitim anlayışının kimseye dikte edilemeyeceği belirtilmektedir (Browning und Witte, 2011).

Koruma Altına Alınma Öncesi Sunulan Hizmetler ve Karşılaşılan Sorunlar

Muhafazakâr-Korporatist refah rejimlerinin belirleyici bir özelliği, yerindenlik ilkesidir. Hıristiyan Demokratik doktrinler tarafından güçlü bir şekilde etkilenen Almanya ve Avusturya gibi ülkelerde sosyal refahın merkezi olarak ailenin önceliği esas alınmaktadır. Buna göre, bir birey bakıma ihtiyaç duyarsa, önce aile veya yerel halktan veya gönüllü kurumlardan yardım istenmeli ve gerekli olmadıkça aileye müdahale edilmemelidir. Devlet sadece son seçenek olarak konuya müdahil olmalıdır. Bu görüşün altında yatan temel düşünce, ailenin en iyi bakım sağlayan ortam olduğu ve bu anlamda kamu tarafından ailenin yerini tutacak politikalar üretilmesi, ailenin baltalanmasına yol açabilir (Özdemir, 2007; Morel, 2007).

Bütün Gençlik Dairelerinde bir prosedür vardır. Zaten hepimizin kanuna uymamız gerekiyor... Kanunda diyor ki, "Siz ailelere hizmet vermek zorundasınız, hizmeti verin; ama aile bunu isterse." Yani bir zorunluluk yok (Gençlik dairesi yöneticisi).

Geniş bir hizmet yelpazesi olmasına rağmen hizmetlerden faydalanma ancak ailenin talebi üzere gerçekleşmektedir. Ancak önceki bölümde de ifade

edildiği üzere, ailenin gençlik dairelerine yönelik endişeleri ve güvensizlikleri, hizmetlerden faydalanma noktasında engel oluşturabilmektedir. Ebeveynlerin uygun sosyal hizmetlerden faydalanamamasının önündeki en temel engellerden birisi güvensizliktir (Shah und Hatton, 1999; Jones and etall., 2002, akt. Laird, 2008).

Ama her halükârda bizim devlet kurumlarına güvenimiz sarsıldığı için tabii ki temkinli davrandık (Karanfil Ailesi).

Gençlik dairesi ile güven ilişkisinin sarsıldığı, bozulduğu durumlarda, aileler yardım tekliflerini denetim ve kontrol olarak algılayabilmekte ve yardımlara temkinli yaklaşabilmektedir.

Aile İlişkileri ve Kültürel Farklılıklar

Popenoe (1992), modern dönemde ailenin sadece değişmekle kalmadığını bilakis “azaldığı”nı, aile “azalması”nın çocukların iyi olma hali ile ilişkili olduğunu ve çocuklar için önemli sosyal sonuçlarının olduğunu ileri sürmektedir. Popenoe'nun aile azalması tanımı ile ilgili olarak, Blankenhorn şunları söylemektedir:

Aile, kurum olarak “zayıfladığında” azalmış olmaktadır. Bu süreç, ölçülebilir beş temel trendi içermektedir. İlk olarak, bireyler daha özerk olmakta ve aileye daha az bağlanmakta ve sonuç olarak aile arasındaki bağlar azalmaktadır. İkincisi, nüfusun ikame edilmesi, cinsel davranışların düzenlenmesi, çocukların toplumsallaşması ve üyelerinin ihtiyaçlarını karşılanması anlamında aile, sosyal işlevselliğini yeterince karşılayamamaktadır. Üçüncüsü, bir kurum olarak aile, gücünü, okul, medya ve devlet gibi diğer kurumlara karşı kaybetmektedir. Dördüncüsü, aileler küçülmekte ve daha istikrarsız hale gelmekte; aile üyeleri ailede daha az zaman geçirmektedir. Son olarak, kültürel bir değer olarak familizm, bireysellik ve eşitlik gibi değerler karşısında gerilemektedir (akt. Houseknecht und Sastry, 1996).

Sue, Rasheed ve Rasheed'e (2016) göre, sosyal hizmet uzmanları genel olarak ya birey ya da evrensel kimlik üzerine odaklanmış, grup/aile düzeyine ise daha az önem vermiştir. Bunun nedeni olarak ise, Batı toplumlarının

bireysellik kavramı üzerinden şekillenmiş olması ve geleneksel olarak özerkliğe, bağımsızlığa ve eşsizliğe/uniqueeness değer verilmesidir. Sue, Rasheed ve Rasheed'e göre, birey Batı toplumlarının temeli olarak kabul edilmiştir. Bu değerın göstergesi ise “kendin ol”, “kendi ayakların üzerinde dur” ve “kendin dışında kimseye bağımlı olma” gibi sözlerdir. Bireyselliğin öncelendiği toplumlarda aile kurumunun zayıfladığı, sosyal işlevselliğini gereğince yerine getiremediği söylenebilir.

Öte yandan, farklı kültürlere sahip olan bireyler arasında çatışmalar yaşanabilmektedir. Bu bağlamda, göçmen aileler ve çocukları arasında, hayata bakış açısı, dini inanç ve kültür gibi alanlarda farklılıklar olduğu için kuşak çatışması, aile çatışmaları ortaya çıkabilmektedir. Anne ve babaların yetiştiği kültür ve sahip oldukları inanç ile çocuklarının yetiştiği kültür, sahip oldukları yaşam tarzı, hayata bakış açısı gibi konularda farklılıklar olabilmektedir. Almanya gibi batılı hayat tarzının egemen olduğu ülkelerde büyüyen çocuklar, gerek arkadaş ortamı gerekse edindikleri özgür bakış açısıyla aileleri ile karşı karşıya kalabilmektedir.

Göçmen ve mülteci ailelerdeki nesiller arası çatışmalar, sosyal hizmet uzmanlarının mücadele etmekte zorlandıkları sorunlardan biridir (Bø, 2015). Bu anlamdaki çatışmalar, çoğunlukla ailelerin çocuklarından bekledikleri ancak göremedikleri davranışlardan kaynaklanmaktadır. Bø'ya (2015) göre, yapılan araştırmalar, göçmen kökenli aileler ve çocukları arasında çoğunlukla çatışmaların yaşanmadığı yönündedir. Buna karşın, çocuk koruma sistemleri ile iletişime geçen ailelerde, durumun genellikle çok farklı olduğunu ortaya çıkmaktadır. Etnik gruplara ait ailelerde büyüyen bazı gençler, çok otoriter ailelerde büyümekte ve örneğin ev dışında arkadaşları ile buluşmalarına izin verilmeyebilmektedir. Aileler, kendi inanç ve kültürlerine uygun görmedikleri batı kültüründen çocuklarını korumaya çalışmaktadır. Diğer taraftan, göçmen kökenli gençler, arkadaşlarının kendilerine göre daha fazla özgürlüğe sahip olduğunu düşünebilmektedir.

Ailelerin, koruma altına alınma öncesi çocukları ile ilişkilerine bakıldığında, dışardaki hayatın özellikle gençlere çekici geldiğini ve bunun aile içerisinde çatışmalara yol açtığı, yapılan görüşmelerde ortaya çıkmıştır.

Benim kızım hep böyle, artık ortamdandır dolayı mı, kimsesiz olduğumuz için mi... dışarıda çok fazla kalmak istiyordu. “Niye böyle yapıyorsun çocuğum?” dediğimizde, “Arkadaş çevremdeyim” diyordu. “Kızım, iyi bir arkadaşın olsa, geç vakte kadar kal demez, eve git der. İyi bir arkadaş bunu der” derdik; hiç dinlemezdi bizi, sanki duvara konuşuyorsun gibiydi. Yani dışarıdaki hayat çok hoşuna gidiyordu onun (Gül Ailesi).

Yani “Ben istediğimi yaparım, siz beni zorlayamazsınız. Burası böyle bir dünya değil. Ben istersem erkek arkadaşım da olabilir benim”... biz de sınırlarımızı koyduğumuz zaman sürekli gitmekle tehdit ediyordu... Aile yapısına, kültür yapısına aykırı, yani dinimize aykırı olan konularda tehditvari...(Karanfil Ailesi).

Göçmen ailelerin çocuklarına ilişkin geleneksel beklentileri ile modern toplumların sonucu olarak ortaya çıkan roller arasında zıtlıklar yaşanabilmektedir (Pentini, 2016). Aileler, sahip oldukları değerlerini çocuklarının üzerinde göremediği zaman ise, çocuk ve aile arasında sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Ailelerin, çocuklarının hayat tarzlarını kabul etmedikleri, sorguladıkları durumlarda ise çocuklar çözümü Gençlik dairesinde aramaktadır. Çocuklar bu tür durumlarda ailelerinin “hayat tarzlarına karışması, baskı ve şiddet” gibi nedenlerle Gençlik dairesine giderek aileleri ile yaşamak istemediklerini söyleyebilmektedir. Uzmanlar, aile ve çocuk arasında kültür konusunda yaşanan çatışmaları şu şekilde açıklıyor:

Genellikle şahit olduğumuz olaylarda, Türk grubundan yola çıkacak olursak, kızlarımızın daha çok bu uygulamaya gittiklerini görebiliyoruz. İşte arkadaşıyla buluşmamıştır, giymek istediği kıyafeti giyememiştir, erkek arkadaşından dolayı ailesiyle sıkıntı yaşamıştır, belki dayak bile yemiştir veya dışarı çıkmasına izin verilmemiştir; sabahleyin ya okuluna müracaat ediyor, “Evede baskı yapıyor bana” diyor veya kendisi direkt giderek, işte “Annem, babam, ailem bana baskı yapıyor, beni dövüyor” şeklinde müracaat ediyor... Bu sık yaşadığımız bir olay. Türk kızlarında daha sık yaşadığımız bir olay (Sosyolog).

Bø'ya (2015) göre, araştırmalar göçmen kökenli genç kızların çocuk refahı kurumlardan daha fazla yardım talebinde bulduklarını ortaya koymaktadır.

Ailelerin sahip olduğu kültür ve inançlar, cinsiyet rolleri üzerinde de etkilidir. Özellikle, kız çocuklarına yönelik olarak giyim, erkek arkadaşı, eve zamanında dönme gibi konularda aileler ve çocukları arasında çatışmalar yaşanabilmektedir.

Tek yaptığımız erkek arkadaşıyla görüşmesine izin vermemek, telefonu aldık diye, bize karşı bir cezalandırma yani... Biz izin vermeyince de, arkadaşları annen baban karışamaz, onlar geri kafalı, cahil, senin hakların var falan demişler, Gençlik Dairesine gidince, kızımıza sormuşlar, o da evde ailem bana baskı ve şiddet uyguluyor demiş, ama hiç alakası yok, sonradan gerçi öğrendiler böyle bir şey olmadığını Gençlik Dairesi de öğrendi (Zambak Ailesi).

Ki eşim her zaman, "Kızım, bak, namusumuz çok önemli. Bizim için namus çok önemlidir. Şöyle yapma, böyle yapma" diye söylemiştir (Gül Ailesi).

Aile ilişkileri ve kültürel farklılıklara ilişkin olarak konunun iki boyutu bulunmaktadır: Bir tarafta göçmen aile ve çocukları arasındaki ilişkiler; diğer tarafta göçmen aileler ile çocuk koruma sistemi çalışanları arasındaki ilişkiler. Göçmen ailelerin kültürleri, hayat tarzları ve inançları ile çocuklarının ve çocuk koruma sistemi çalışanlarının özellikleri farklı olabilmektedir.

Öte yandan, hayat tarzı, çocuğun değeri, kadın ve erkeklere yönelik beklentiler kültürden kültüre farklılık göstermektedir. Bir toplum için çok önemli olan bir kavramın başka bir toplumda karşılığı olmayabilmektedir. Farklı kültürlerin kendi içinde değerlendirilmemesi durumunda ise aileler ve çocuk koruma çalışanları arasında sorunlar yaşanabilmektedir. Bu anlamda, modern bir toplumda büyüyen, okuyan ve modern hayat tarzını benimseyen bir sosyal hizmet uzmanının göçmenleri kendi hayat tarzına göre değerlendirdiği durumda ise aile ve sosyal hizmet uzmanı arasında çatışmalar yaşanabilmektedir.

Koruma Altına Alınma Süreci ve Yaşanan Sorunlar

Avrupa ülkelerinin, suç işlenmeyen durumlarda Devletlerin vatandaşlarının hayatlarına müdahale edip nerede yaşayacaklarına karar verdikleri birkaç alan bulunmaktadır. Bunlardan biri zihinsel hastalık diğeri ise çocuk koruma konusudur. Bu durum devlet ve vatandaş arasındaki ilişkinin

önemli bir yönünü ortaya koymaktadır. Çocuklarla ilgili durum ise özellikle karmaşıktır. Çünkü çocuk, ebeveyn ve devlet olmak üzere üç taraflı bir ilişki bulunmaktadır. Bu durum, sadece bireyin özgürlüğünü değil aynı zamanda ebeveynlerin sorumluluklarını ve devletin çocuk ve gençlerin güvenliğini ve gelişimini korumasına ilişkin sorumluluğunu içermektedir (Hetherington, 1998).

Almanya'da çocukların koruma altına alınması, çocuk selametinin tehlikede olması ve çocuk veya gençlerin talebi üzerine gerçekleşmektedir. Özellikle belirli bir yaştan sonra çocuk ve gençler farklı nedenlerle koruma altına alınma talebiyle Gençlik dairesine gidebilmektedir. Kendi isteği ile koruma altına alınmayı talep eden çocukların sayısı bu bağlamda her geçen yıl artmaktadır. Diğer taraftan, kendi isteği ile koruma altına alınan göçmen çocuk sayısının genel çocuk nüfusuna oranla çok daha fazla olduğu istatistiklere yansımaktadır. Aşağıdaki tabloda kendi isteği ile koruma altına alınmayı talep eden çocuklara ilişkin veriler yer almaktadır:

Tablo 2. Kendi İsteği İle Koruma Altına Alınan Çocuk Sayıları

Yıl	Toplam	Kendi İsteği İle	
		Alman	Alman Olmayan
2013	9 922	6 153	3 769
2014	11 447	-	-
2015	15 101	-	-
2016	16 004	4 932	11 072 (Göçmen kökenli)

Kaynak: Almanya Federal İstatistik Dairesi, Koruma Tedbiri Kararları, <https://www.destatis.de/DE/Publikationen/Thematisch/Soziales/KinderJugendhilfe/VorlaeufigeSchutzmassnahmen.html>

Tablo 2'ye bakıldığında, 2013 yılında kendi isteği ile koruma altına alınmayı talep eden göçmen kökenli çocuk sayısının 3 769 olduğu; 2016 yılında ise bu sayının dramatik olarak arttığı görülmektedir. Bu keskin artışın refakatsiz küçüklerle ilgili olabileceği düşünülmekle birlikte 2013 yılı verilerine bakıldığında da Alman olmayan çocuk sayısının Alman çocuklara göre önemli bir oranı teşkil ettiği açıktır.

Çocuk veya gençlerin kendi istekleri ile koruma altına alınmayı talep etmesi ve selametlerinin tehlikede olduğunu ifade etmeleri durumunda, Gençlik daireleri çocukların selametinin güvence altında olduğundan emin oluncaya kadar çocuk ve aileyi görüştürmeyebilmektedir. Gençlik dairelerinin bu süreçte ailelerden habersiz olarak çocukları koruma altına alması ve çocukları aileleri ile görüştürmemesi, aileler için yıkıcı etkilere yol açmaktadır.

Genelde Cumaları oluyor nedense bu tür şeyler, “Pazartesi olunca da artık tekrar hep beraber konuşuruz” deniliyor. Aileye sadece haber veriliyor “Çocuğunuz bizde, merak etmeyin” diye ve artık o iki günü ölüm, yani hem çocuk için bir nevi ölüm, çünkü çocuk hele bir de küçük yaştaiken tam kavrayamıyor ne olacak diye. “Daha sevecek mi annem babam beni, yoksa beni terk ettiler mi artık, göreceğim mi, görmeyeceğim mi?” Yani bu tür şeylerle kendi meşgul oluyor. Anne baba tabii öbür taraftan meşgul oluyorlar, “Ne oldu?” diye (Sivil Toplum Kuruluşunda Çalışan Sosyal Pedagog).

İtalya ve İngiltere gibi ülkelerde sosyal hizmet uzmanları, rızası dışında aileye zorunlu müdahale etmeye temkinli yaklaşırken; Almanya’da sosyal hizmet uzmanlarının, yasal olarak gerekli gördüklerinde, ailenin bilgisi olmaksızın çocukla konuşma ve uygun gördüklerinde eyleme geçme noktasında tereddütleri bulunmamaktadır (Hetherington, 1998).

İngiltere çocuk koruma çalışanlarında, çocuğun öz ailesinden alınması ancak diğer müdahalelerin başarısız olduğu durumlarda düşünülmekte iken Kıta Avrupası ülkelerinde, çocuk koruma profesyonellerinin uhdesinde bir dizi müdahale seçenekleri arasında koruyucu aile veya kurum bakımı hizmetleri yer almaktadır (Cameron, 2014). Almanya’daki koruma altındaki çocuk sayısının uluslararası ülkelerle karşılaştırıldığında daha yüksek olmasının altındaki muhtemel nedenlerden biri de bu yaklaşım olabilir.

Çocukların Haksız Yere Ailelerinden Koparılması ve Kendi Kültürlerinden Farklı Ailelerin Yanına Yerleştirilmesi Söylemi

Göçmen kökenli ailelerin çocuklarının haksız yere ailelerinden koparıldığı yönündeki söylemler görsel ve yazılı medyada sürekli yer almaktadır. Ailelerin çoğu, Gençlik dairelerinin çocukları haksız yere ailelerinden kopardığına inanmaktadır.

Çocukları alabilmek için her türlü fırsatı değerlendiriyorlar, ama aldıktan sonra Alman aileye veriyor, Türk aileye vermiyor, özellikle Almanya veriyor, çünkü Alman olarak yetiştirmek istiyor... Genelde verilen aileler sıradan bir aile değil, misyonerlikle de alakası yok, eşcinsel aileler var, düzensiz ailelere veriliyor, çocuk orda da şiddet görüyor, ordan alıp bu sefer başka aileye veriliyor, ordan oraya ordan oraya, bu böyle devam ediyor, çocuk rezil oluyor (Sümbül Ailesi).

Göçmen aileler çocuklarının haksız yere koruma altına alındığına inanmakla birlikte uzmanların neredeyse tümü, ailelerin bu konudaki düşüncelerine katılmamaktadır. Uzmanların görüşlerine göre, çocuk koruma sisteminde bazı çocukların hatalı/haksız yere koruma altına alınabileceği ancak bunun genellenemeyeceği ve bu anlamda sistemli olarak bunun uygulanmasının söz konusu olmadığı dile getirilmiştir. Çocukların ailelerinden haksız yere koparıldığı yönündeki iddiaları uzmanlar şöyle açıklıyor:

Bence sistematik yapılan bir şey değil bu, yani sistematik yapıldığını sanmıyorum. Belki bu yerleştirmelerde bazı yanlış yerleştirmeler yapılmış olabilir; ama bunun sistematik ve kasten yapıldığını sanmıyorum. Öbür tarafta yeteri kadar Türk veya Müslüman koruyucu aile mevcut değil. Eğer göçmen aileler çocuk alacak olsa, diyelim ki kendilerinin çocukları olmuyor veya bir çocuk daha almak istiyorlar, ilk etapta akrabalarından veya kendi yakınlarından alıyorlar (Akademisyen).

Bazı konularda, tabii, hatalar oluyor, olmuyor değil. Her kuruluşta hatalar olabiliyor. Ben bunu bilhassa şeye dayandırıyorum: Uzmanlar bence üniversitede bu alanda yeterli dersleri görmüyorlar, eksik kalıyor bazı bilgiler ya da başladıkları zaman çoğu bu baskı altında çalışmıyorlar ve görev değiştiriyorlar (Gençlik dairesi yöneticisi).

Kamuoyunda yer alan ve ailelerin de ifade ettiği konulardan biri de, çocukların bilinçli olarak kendi kültür ve inançları ile aynı özellikleri taşımayan ailelerin yanına yerleştirilmesidir. O’Neale (2000), etnik-azınlığın çocukları ve ailelerine sunulan sosyal hizmetlerin kalitesi ile ilgili yapılan araştırmada yerel kurumların birçoğunun etnik azınlıkların ihtiyaçlarına yönelik uygun ya da hassas hizmetleri sunmadığını ve etnisitenin sosyal hizmet değerlendirmelerinde tam olarak dikkate alınmadığı sonucuna varmıştır. Bu anlamda, çocuklarının ihtiyaçlarının hizmet seçiminde dikkate alınmamasını bir aile çarpıcı bir biçimde anlatıyor:

Mesela bu çocukların hiç Almancası yok, ikisinin de, tutup Almanlara verdiler, Almancaları yok ki, bir su isteseler, tuvalete gitmek isteseler... Nasıl soracaklar, çocuklarını geldiklerinde psikolojileri gerçekten bozuktu, şimdi yeni yeni düzeldiler... (Papatya Ailesi).

Öte yandan, göçmen çocukların bilinçli olarak değer ve inançlarıyla aynı özellikleri taşımayan ailelere verildiği yönündeki iddialar uzmanlar tarafından reddedilmektedir.

Ben buna kesinlikle katılmıyorum. Zaten öyle bir şey de olamaz. Çünkü bizim Almanya’daki sistem tamamen farklı. Şöyle farklı: Biz yasalara uymak zorundayız ve her Gençlik Dairesi de bağımsızdır. Yani sonuçta bir belediye reisi bana çıkıp da bu konuda bir talimat veremez. Ben o çocuğu himaye altına aldıysam, kimse karışamıyor. Bunu engelleyebilecek birisi varsa, o da sadece mahkemedir. Yani dışarıdan öyle bir talimatla falan iş yapmamız mümkün değil (Gençlik Dairesi Yöneticisi).

Bence onlar gereksiz. Tabii ki şeyler var, eşcinsel çiftler, vesaire var, ama onu zaten Alman Gençlik Daireleri kendileri bile daha yeni o aşamada. Yani kendileri sanki bütün Alman çocuklarını onlara vermiş de “Geriye kalan Müslüman çocukları da hadi onlara verelim” diye bir durum yok. Eşcinsel çiftler daha çok zaten kontrol altında oluyor, çünkü Alman toplumu da daha henüz kendisi hazır değil buna. Geleneksel yaşayan bir Alman ailesinden alınıp çocuk eğer bir eşcinsel kadın çiftine veya erkek çiftine verildiği zaman onlar da aynı şekilde istemeyebilirler. Burada önemli olan gerçekten öyle bir durum söz konusuysa ailelerin kendilerinin isteklerini talep etmeleri (Sivil Toplum Kuruluşunda Çalışan Sosyal Pedagog).

Thouburn ve diğerleri (2005) tarafından yapılan araştırmada, göçmen ailelerin kültür ve inançlarının çocuk koruma sistemleri tarafından yeterince dikkate alınmadığı ortaya çıkmıştır (akt. Laird, 2008). Laird'e (2008) göre, yapılan araştırmalar koruyucu aile ve kurum bakımı hizmetlerinde çocukların dini ve kültürel geçmişlerinin dikkate alınmadığını ortaya koymaktadır. Çocuk koruma sistemlerinde göçmen çocukların özelliklerinin faydalanacakları hizmet modellerinde yeterince dikkate alınmadığına yönelik araştırmalar ile göçmen aileler ve uzmanların söyledikleri paralellik göstermektedir.

Uzmanlarla yapılan görüşmelerde, Almanya'da göçmen kökenli koruyucu aile sayısının çok yetersiz olması ve göçmenler tarafından işletilen çocuk bakım kuruluşlarının olmaması nedeniyle göçmen çocukların zorunlu olarak mevcut hizmet modellerinden yararlandırıldığı ifade edilmiştir.

Aileler, koruma altına alınan çocuklarının kendi dil, kültür ve inançlarına uygun hizmetlerden faydalandırılmadığını ve bu durumun çocuklar üzerinde ağır sonuçlara yol açtığını düşünmektedir.

Ailelerin, Gençlik Dairesi Görevlilerinin Bireysel Yaklaşım ve Tutumlarına İlişkin Düşünceleri

Thorpe (2007), çocuk koruma sistemleri ile muhatap olan ailelerin deneyimlerini şu temel başlıklarda toplamıştır; güç, saygı duymama, suçlama, kültürel konular, yardım etmeme. Thorpe'a göre yerli halk ya da kültürel ve dil olarak farklı topluluklar, kültürel yetkinliği olmayan çalışanlar tarafından genellikle yargılandığı hissine kapılmaktadır (akt. Lonne ve etall, 2009). Bu bağlamda, aileler koruma altına alınma sürecinde Gençlik dairesinin görevlilerinin tutumları ile ilgili olarak şunları söylemiştir.

Çok çok, nasıl derler, Türkçe nasıl söylerler, çok geyik (önemsememe, dikkate almama, alay etme) alıyorlar... (Gül Ailesi).

Bize hep yalan söylediler, bize karşı kızımız sizi istemiyor, o görüşmek istemiyor, kızıma da annen baban seni istemiyor, böyle karşılıklı yalan söylediler (Zambak Ailesi).

Lonne ve diğerlerine (2009) göre, ebeveynlerin çoğu, çocuk koruma süreçleri ve müdahalelerinde yargılandığını, cezalandırıldığını ve dışarıda

birakıldığını hissetmekte, dolayısıyla hayatlarında ve davranışlarında değişiklik yapma noktasında daha az motive olmaktadır.

“Çocuğu verin, imzayı atın. Kendiniz verin. Vermezseniz, zaten mahkeme bize verecek.” Öyle dediler yani, kesin. Sorgu, sual, her şeyi yaptılar; polis bir şey yapmadan, bizi suçlu ilan ettiler: “Siz suçlusunuz, siz çocuğa şiddet uyguladınız. Sizin hiçbir şekilde çocuğun iyiliği yönünde düşünceniz yok, siz ancak kendinizi düşünüyorsunuz; beceremiyorsunuz, çocuğa bakamıyorsunuz” falan (Reyhan Ailesi).

Bize karşı tutumları bence çok soğuktu. Bizi aslında hesaba bile almadılar, açık söyleyeyim (Leylak Ailesi).

Göçmen ailelerin büyük çoğunluğu, çocuk koruma çalışanlarının bireysel tutum ve yaklaşımlarından memnun olmadıklarını ifade etmiştir. Aileler, Gençlik dairesi çalışanlarının tutumlarını yapıcı bulmadıklarını, çalışanların kendilerini anlamadığını, kültür ve değerlerine saygı göstermediğini ve suçlandıklarını düşünmektedir.

Kültüre Duyarlı Sosyal Hizmet Sunumu

Araştırmalar, sosyal hizmet profesyonellerinin, çocuk koruma alanında ebeveynlerin kendi kültürlerindeki çocuk yetiştirme uygulamalarının farkında olması gerektiğini vurgulamaktadır. Bøya (2015) göre, bir anne veya baba için çocuğunu yetiştirme tarzının sosyal hizmet uzmanı tarafından sorgulanması zordur ve ebeveynler kolaylıkla otoritelerinin baltalandığını düşünebilmektedir.

Öte yandan, göç ile birlikte, kültürlerin çarpışması ile karşı karşıyayız. Bir tarafta gelişmiş/batı/modern toplumlarının kurumları diğer tarafta ise gelişmekte olan/batılı olmayan/geleneksel toplumların müracaatçıları. Kültürlerin çarpışması, Fransız psikologun (1984) adlandırmasıyla “kültür şoku” nu üretir ki burada çalışan ve müracaatçı birbirlerinin yabancılıklarını keşfettikçe bunu deneyimlemektedir (Legault, 1996).

Aileler, kültürel değer ve inançlarının dikkate alınmasıyla ilgili olarak, Gençlik dairelerinin bazı konular dışında kültürel değer ve inançlarını dikkate almadıklarını söylemiştir.

Hayır, hayır, mesela çocuk şu an Türkçeyi unuttu. Sadece Almanca biliyor, Türkçe bilmiyor, aileyle irtibatı koptu, Türkçe dersler istedik, ana dilini unutmamın dedik, hiç olmazsa mesela Türkçeyi unutmamın diye Türkçe filmler izlemesini söyledik. Bunların hepsi şey yapıldı (Erguvan Ailesi).

Hayır asla, o yüzden oğlumu yurttan çıkardım çünkü kendi yollarında yaşıyorlar, edep hayâ, bu anlamda bir eğitim yok (Kardelen Ailesi).

Orda bir şey yoktu ama ne yiyeceğini ne içeceğini sordular, ama orda ne yaptılar bilmiyoruz, sağlık açısından sordular, alerjisi var mı diye, inanç açısından sorduklarını zannetmiyorum (Sümbül Ailesi).

Dikkate alınmadı, bilakis kızımızın başörtüsünü çıkarmaya çalıştılar, Hristiyan okuluna gönderdiler, hâlbuki burada kaldığı yere yakın okul vardı. Kiliseye ait okula yazdırdılar, orda da zaten tek kapalı bizim çocuğumuzdu (Zambak Ailesi).

Alman çocuk koruma sisteminde, kültüre duyarlı sosyal hizmet sunumu anlamında kurumsal bir yapılanmanın olduğunu söylemek güçtür. Uzmanlarla yapılan görüşmelerde, Alman çocuk koruma sisteminin bu yönde çabalarının olduğu ancak mevcut çalışmaların yetersiz olduğu, sistemin çok kültürlü bir toplumun ihtiyaçları doğrultusunda kendisini geliştirmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Maalesef bu konu en çok muzdarip olduğumuz saha. Bunu açıkça söylememiz lazım...Bir de şu var: Göçmen çocuğu geldiği zaman, Alman vatandaşı ise, orada bunun kökü göçmendir diye maalesef bir madde yok. Burada Gençlik Dairesinin bir çalışma yapması lazım. Yani kimliğindeki vatandaşlık durumu neyse o yazılıyor ve ona göre de işte listede kim varsa, sırada kim gelmişse, şartları kime uygunsa yaş grubu olarak, ona gönderiliyor. Bu konuda henüz çok ciddi manada bir çalışma yok. Fakat bölgesel olarak yapılan çalışmalarda, belediye bazında yapılan çalışmalarda, eğer oradaki sivil kitle kuruluşları veya göçmen kitleler kendilerini yeterince ifade edebilmişlerse, Gençlik Daireleri bu hassasiyete dikkat edebiliyorlar. Ama burada, dediğim gibi, şey söz konusu, yani o anki personelle, artık kime denk gelmişse onunla bağlantılı bir olay (Sosyolog).

Çocuk koruma sistemlerinin farklı kültürler hakkında bilgi sahibi olması gerektiğini bir akademisyen şu şekilde açıklıyor:

İlk etaptan itibaren interkültürelle (kültürler arası) yetiler olması lazım, neye dikkat edilmesi lazım konusunda. Bazen bu ebeveynler toplantısı diyelim bir bar, bir lokantada yapılıyor, rahat bir ortam olsun diye; buraya bir Müslüman ailesi gitmiyor mesela. Çünkü tutup da akşam 19.30'da bir lokantada buluşmak... Aslında okul bunu iyi niyetle yapıyor, rahat bir ortam olsun diye yapıyor; ama Müslüman bir kadın, Müslüman bir aile gidip de 19.30'da bir barda öyle bir görüşmeye katılmaz. Doğal ortamı değil onun veya kullanılan dili anlamıyor.

Çocuk yetiştirme kültürü, toplumsal inanç ve kültürlere göre değişebilmektedir. Ataerkil disiplin yöntemleri, modern bakış açısıyla yetişmiş olan sosyal hizmet uzmanları tarafından cezayı gerektiren bir davranış olarak görülmektedir, çünkü ellerinde “fiziksel cezalandırma” faktörü bulunmaktadır (Legault, 1996; Furedi, 2002). Bu çalışanlar, daha çok tartışma, diyalog ve paylaşmanın norm haline geldiği modern, liberal çocuk yetiştirme yöntemlerine inanmaktadır. Legault'un da ifade ettiği gibi, bugün Avrupa ülkelerinin birçoğunda fiziksel cezalandırmanın her türü yasaklanmıştır ve çocuk koruma sistemleri bu anlamda aileye müdahale edebilmektedir. Buna karşın, Montrealli kriminolog Douyon (1991), çocuk büyütme felsefelerinde dayanın da uygun bir yöntem olarak kabul edildiği ailelerdeki, çocuklara yönelik kötü muamele vakalarının bildirimindeki tehlikelere dikkat çekiyor. Douyon, ailenin göz ardı edilmesine dikkat çekiyor ve çocuğun koruma altına alınmasının çocuğun aile, toplumu ve kültürel geçmişi ile olan bağlantılarının da kopmasına yol açacağını söylüyor (akt. Legault, 1996: s. 59).

Pringle (2010), yaptığı çalışmada politika, uygulama ve araştırma alanında görüşülen kişilerin etnik azınlık topluluklara ilişkin olarak fiziksel cezalandırma, kadın ve çocuklara karşı istismarcı ataerkil tutumlar konusunda doğrudan bağlantı kurarken; İsveç'te etnik çoğunluğun baskıcı ataerkil ilişkilerine çok daha az vurgu yapılmaktadır. Eriksson'un (2006, akt. Pringle, 2010) ortaya koyduğu üzere, aynı bakış açısı parlamentonun çocuk refahı ile ilgili raporlarında da bulunmaktadır. Etnik azınlık grubuna odaklanıp mutlak ülkedeki beyaz etnik çoğunluğun baskıcı uygulamalarının göz ardı edilmesi

durumu ile karşı karşıya kalınmaktadır. Bu durum, İsveç kitle iletişim araçlarında genellikle etnik azınlık topluluklarındaki istismarcı ataerkil erkek davranışlarına ilişkin yapılan vurgularla paralellik göstermektedir. Pringle, İsveç toplumunda şiddet mağdurları ve faillerinin önemli bir kısmının İsveçli olmasına rağmen bunun kamuoyunda yer almadığını söylemektedir.

Dolayısıyla, çok farklı kültürlerin bir arada yaşandığı toplumlarda dominant kültürün herkese aynı şekilde uygulanması, problemin bam telini oluşturmaktadır. Bunun yanında, batı kültürü içerisinde modern, liberal bir bakış açısıyla yetişen ve bireysellik, bağımsızlık, bireysel haklar, kadın-erkek eşitliği gibi değerlere büyük önem veren sosyal hizmet uzmanlarının diğer kültürleri kendi bakış açlarına göre değerlendirdikleri durumda aile ve çalışanlar arasında çatışmalara yol açabilmektedir (Bø, 2015).

Uzmanlarla yapılan görüşmelerde, aile ve çocukların kültürel değer ve inançlarının hizmet modeli seçiminde dikkate alınmak istendiği ancak kurumsal olarak yeterli hizmetlerin bulunmaması nedeniyle bunun gerçekleştirilemediğinden bahsedilmiştir:

Alınmıyor. Çok nadir alınabiliyor. Çünkü heimlerimiz (yurt) ona göre değil. Tabii ki, “Domuz eti yemesin” diyebilirsiniz, ama bir 4-5 yaşındaki çocukla Türkçe konuşun diyemezsiniz, çünkü yoktur çalışan mesela. Koruyucu aile yok, Türk aileleri yok; olsa verecekler (gülüyor). Vermek istemediklerinden değil, ama şartlardan dolayı. Bizim Türk toplumumuz böyle şeylere pek duyarlı değil gibi ya da karışmak istemiyor. Aile durumu diyordur, bilmiyorum artık konu nedir; ama yok, koruyucu ailemiz yok (Bilirkişi kurumu yöneticisi).

Yasal olarak almak zorundalar, ama pratikte böyle bir şansları yok. Çünkü yok, böyle bir kurum yok. Benim Almanya’da bildiğim, sadece bu Paderborn civarında bir doktor, psikiyatrist arkadaş var; özel bir kurum açmış. Sağ olsun, onu gördüm, dinledim. Ama bu denizde bir damladır (Vasi).

O konuda gene şahıslar çok önemli. O anki şahıs ne kadar dikkate alıyor bu tür konuları. Gençlik Dairesinde” olsun veyahut da mesela çocuk bir kuruma verilmişse, yani çocuk kurumuna, heim’a konulduğu zaman, wohngruppe’a konulduğu zaman. Genelde şuna dikkat ediliyor: Müslümanca eğer bir çocuk domuz etinin verilmemesine, ama eğer çocuk kendisi derse ki “Ben aslında yemek istiyorum”, kimse ona dikkat etmez yani (Sivil Toplum Kuruluşunda Çalışan Sosyal Pedagog).

O’Neale’ya (2000) göre, kültürel ve dini konuların sosyal hizmet uzmanları yeterince anlaşılması, çocuklarla ilgili değerlendirmeleri ve çocukların faydalandığı hizmeti olumsuz etkilemektedir. Bu anlamda, Parekh’e (2000) göre, sağlık ve sosyal refahı hizmetleri çalışanlarının tümünün kültürel farkındalık ve duyarlılık konusunda eğitim alması gerekmektedir (akt. Laird, 2008).

Korunma Altında Geçirilen Sürenin Çocuklar Üzerindeki Etkileri

Korunma altında geçirilen süre, hem çocuklar hem de aileler üzerinde çeşitli etkiler bırakmaktadır. O’Hagan (1999), kültürel kimliğin birliktelik ve aitlik anlamına geldiğini ve “zamanla oluşan değerlerin, inançların, algıların ve anlamının” ürünü olduğunu ifade etmektedir. Kültür, birçok göçmen aile için geçmişleri ile bağlantı kurmanın yoludur (akt. Littlechild, 2012).

Görüşülen ailelerin tamamı, koruma altında geçirilen sürecin çocuklarının dil, kültür, inanç ve hayat tarzı gibi özellikleri üzerinde büyük değişikliklere yol açtığını söylemiştir.

Hani biz deriz ya “gavurlaşmış” diye; gavurlaşmış benim kızım, tanıyamıyorum artık, yani benim 15 sene boyunca yetiştirdiğim çocuk değil... Yani o çocuk şimdi yok, edep medep yok. Yani benim kız tamamıyla, üç yüz altmış derece şimdi değişmiş (Gül Ailesi).

Üç dört gün sonra oradan geriye geldi. Ama geldikten sonra tavır çok çok fazla şekilde değişmişti. Yani üç dört günde bir çocuk nasıl bu kadar değiştirilebilir, onu da anlamadık... Dairede ne anlatıldıysa, “Sana hiçbir şey yapamazlar, yaparlarsa direkt alırız”. O özgüvenleri aşılandıktan sonra çocuk bir geceden sonra resmen anne baba düşmanı oldu yani (Karanfil Ailesi).

Çocuğun yüzünde ne bir tepki, ne bir mimik, ne bir sevinç, ne bir üzünlük, hiçbir şey yoktu, hani ruhu çekilmiş insanlar olur ya, öyleydi (Ihlamur Ailesi).

Armitage (1993), çocuk refahı sisteminin yatılı okul sisteminden daha zarar verici olabileceğini tartışıyor. Bakım altındaki çocukların, aile ve aynı zamanda akranları ile olan ilişkileri kesilmektedir (akt. Mandell ve etall., 2006). Göçmen çocukların faydalandıkları hizmetler; çocukların dil, kültür

ve inanç gelişimlerinde de önemli etkiler bırakmaktadır. Uzmanlar bu sürecin çocuklar üzerindeki etkilerini açıklıyor:

Mesela bizim Türkiye kökenli çocuklarda da en büyük çektiğimiz sıkıntılardan bir tanesi de şu: Çocuk Türkçeyi unutuyor. Bir de annenin veya babanın Almancası yoksa o çok zor bir durum. Babaların hep şikâyet ettiği şu, çocuk Türkçeyi kaybetti, dinden zaten uzak yaşıyor, hiçbir şekilde bu çocukların kültür ve dinlerinin korunduğunu görmüyorsunuz (Aile Destek Sorumlusu).

Tabii ki, büyük değişikliklere yol açıyor. Çocuklar zedelenmiş oluyor ailelerinden alındığı zaman... Neler görüyoruz biz? Genç yaşta bakıcı ailelere verilen çocuklar anadilini unutuyorlar. Çok çabuk unutulur, yani küçük bir çocuk 6 ayda unuttur Türkçeyi ya da Arapçayı ya da vesaire vesaire. Ne oluyor; iletişim kuramıyor annesiyle, babasıyla... Çok büyük bir problem (Bilirkişi Kurumu Yöneticisi).

Göçmen çocukların kültür ve inançlarının dönüşümü ile ilgili olarak yazılı ve görsel materyallerde, “Muhammed, Nasıl Marcus Oldu”, “Hasan Nasıl Hans Oldu” şeklinde söylemler bulunmaktadır. Bu söylemlerde, göçmen çocukların bilinçli olarak kendi kültür ve değerlerinden farklı kültür ve inançlara sahip olan ailelerin yanına yerleştirildiği ve asimile edildiği iddia edilmektedir. Çalışmanın önceki bölümlerinde ifade edildiği üzere, koruma altına alınan göçmen ailelerin çocukları, göçmen kökenli veya Müslüman koruyucu aile sayısının çok yetersiz olması ve Müslümanlar tarafından işletilen çocuk bakım kuruluşlarının bulunmaması nedeniyle, çocuklar mevcut koruyucu ailelerin yanına veya kuruluşlara yerleştirilmektedir. Dolayısıyla, bilinçli ve sistematik olarak çocukların kendi kültür ve değerlerinden farklı ailelerin yanına yerleştirildiğini iddia etmek zordur. Ancak, göçmenlerin dil, kültür ve inançlarına yönelik kurumsal hizmetlerin oluşturulmamış olması ve çocukların yerleştirildikleri aile veya kuruluşta kimliklerinin korunmaması, nihayetinde böyle bir sonuca yol açmaktadır. Her ne kadar, uluslararası sözleşmelerde çocukların dil, kültür ve inançlarının faydalandıkları hizmetlerde dikkate alınması şart koşulmasına rağmen uygulamada bunun gerçekleştirilemediği görülmektedir.

Öte yandan, burada altı çizilmesi gereken en önemli nokta ise çocukların yaşam, din, dil, kimlik, kültür gibi özelliklerinin içinde büyüdükleri ailenin özelliklerine göre şekillendiği gerçeğidir. Çocuklar uzun süre kendi kültür ve inançlarından farklı bir ailenin yanında kaldığında, zamanla kaldığı aile gibi yaşamaya ve inanmaya başlamaktadır. Dolayısıyla, ailenin sahip olduğu değerlere göre “Muhammed” “Marcus” olabildiği gibi “Marcus” da “Muhammed” olabilmektedir.

Peki, çocuğu kim etkiliyor, ya çocuğun anne babası, ya da çocuk nerde kalıyorsa onlar etkiler... (Nergis Ailesi).

Mesela şimdi bir Alman çocuğu benim evimde büyüse, ne olacak, Türkçe öğrenecek, örf-âdetlerimizi öğrenecek. Sonuçta aynı ev ortamında yaşıyoruz. Ne kadar Almanyada yaşasak da, bir nevi kültürümüzü bir şekilde ayakta tutuyoruz ve bu Alman çocuğu bunu da öğrenecek. Bir Türk çocuğunu da bir Alman ailesinin yanına verirseniz, o da aynı ortamda yetişeceği için, onun kültürünü, örf-âdetlerini öğrenmiş olacak (Gençlik dairesi yöneticisi).

Aileler ve uzmanlarla yapılan görüşmelerden elde edilen bulgular, araştırmalar ile paralellik göstermektedir. Koruma altına alınma süreci özellikle küçük yaş grubu çocuklarda dil anlamında büyük değişikliklere yol açmaktadır. Küçük yaş grubundaki göçmen kökenli çocuklar, Almancaı bilmedikleri için koruma altına alındıkları süreçte önemli zorluklar yaşayabilmektedir. Korunma altında geçirilen sürenin artması ile birlikte çocuklar anadillerini unutmakta veya tamamen kaybedilmektedir. Bunun yanında, çocukların aileleri ile yeterli bir şekilde görüştürülmemeleri halinde çocuğun aile bağları azalabilmektedir. Dil ve aile bağları azalan çocukların diğer özellikleri de zamanla içinde yetiştiği göre değişim göstermektedir. Koruma altına alınan gençlerdeki değişim ise daha çok yaşam tarzı, kültür ve inançlar noktasında yoğunlaşmaktadır. Aileler, bu konudaki değişimi “çocuk Almanlaştı/Gâvurlaştı” şeklinde görmektedir.

Koruma altına Alınma Sürecinin Aile Üzerindeki Etkileri

Çocuk koruma hizmetleri ile muhatap olan birey ve aileler bazen uzun süreli dezavantajlar yaşamaktadır. Birçok ebeveyn için, yasal çocuk koruma müdahalesi öncesi, müdahale esnası ve sonrasında zorlu hayat koşulları olabilmektedir (Lonne ve etall., 2009).

Koruma altına alınma süreci, aileler üzerinde yıkıcı etkiler bırakabilmektedir. Göçmen aileler, koruma altına alınma nedeniyle çocuklarının evden ayrılmasını ölüm ile ilişkilendirmekte ve hayatta olmasına rağmen çocuğuna ulaşamıyor olmanın ölümden de ağır olduğunu ifade etmektedir.

Çocuğun koruma altına alınması ölümden öte bir şey. Ölünce bir mezarı var, ulaşıyorsunuz ama var olan bir şeye ulaşamamak, çocuğunuz var ama ulaşamıyorsunuz... (Reyhan Ailesi).

En nihayetinde bir mal, bir para, herhangi bir araç kaybetme riskiniz yok, bir can kaybetme riskiniz var... Çok zor bir durum. Hele de canlı canlı. Hani "Ölüsü bir gün, delisi her gün ağlar" derler ya. Ölmüş olsa dersin ki "Ya, öldü, mezarda". Ama bu şekilde çocuğun nerede olduğunu bilmemek çok zor bir şeydir. Çocuğun almıyor. Çocuğun kimle beraber, ne yapıyor senin çocuğuna, ne içtiriyorlar diye hep en kötü şeyler insanın aklına geliyor (Karanfil Ailesi).

Göçmen aileler, çocuklarından ayrı olmayı cenaze, can kaybı, ölüm ve ölüm ötesi ile ilişkilendirmektedir. Burada, ailelerin yaşadıkları duyguları, inanç ve kültürlerin çocuğa yüklediği değerden bağımsız olarak değerlendirmek eksik olacaktır. Bazı kültürlerde, çocuğundan uzak kalmak "dinlenmek" olarak görülebilirken bir başka kültürdeki bir ebeveyn için bu durum "ölüm/cenaze" ile olarak algılanabilmektedir. Bu anlamda, farklı kültürlerin çocuğa yüklediği değerlerin bilinmesi gerektiği düşünülmektedir. Doğu toplumlarında çocuk, yaş olarak ne kadar büyüye de ebeveynleri için her zaman çocuk olarak kalmaya devam edebilmektedir. Öte yandan, Batı toplumlarında bireysellik, dünyevileşme ve materyalist bakış açısının çocuğa yüklediği değerler farklı olabilmektedir.

Sonuç

Çocuk koruma konusu, günümüz toplumlarının en öncelikli sorun alanlarından biri haline dönüşmüştür. Almanya'da, "çocuk selametinin tehlikede olması" kavramı, çocuk koruma sisteminin odağını oluşturmakta ve sonu gelmeyen bir sorun olarak tartışılmaktadır (Schone, 2008).

Öte yandan, çocuk selameti konusunda medyaya yansıyan ölümcül ve/veya ağır çocuk istismarı vakaları sonrası çocuk koruma sistemleri daha

fazla kontrol odaklı olmaya ve ailelere erken müdahale yoluna gitmektedir. Bununla bağlantılı olarak yasal düzenlemeler gözden geçirilmekte ve erken uyarı sistemleri ve bildirim mekanizmaları oluşturulmaktadır. Çocuk koruma sistemlerindeki aşırı korumacı yaklaşım ve Almanya'da Çocuk ve Gençlik Refahı Kanunu'nda 2005 yılında yapılan değişikliklerle birlikte çocuk koruma çalışanlarının "çocukların selametinden sorumlu garantör"ler olarak belirlenmeleri nedeniyle, çocuk koruma çalışanları gelecekte çocuklara yönelik muhtemel kötü muamele riskini değerlendirdiklerinde kendilerini herhangi bir suçlamaya karşı korumak için, ebeveynlere yönelik daha yüksek risk değerlendirmelerini tercih etmekte ve bu durumda kolaylıkla bakım kararına başvurabilmektedir. Bunun sonucu olarak, aile ile gönüllü çalışma yerine müdahaleci yaklaşım ön plana çıkabilmektedir. Farklı ülkelerde gönüllü yerleştirme yerine zorunlu müdahale yönündeki politikalar, koruma altına alınan çocuk sayısının artmasına yol açmıştır.

Çocuk ve gençlere yönelik hizmetleri sunan ve geniş bir hizmet ağına sahip olan Alman Gençlik daireleri, Türk ve Alman kamuoyunda daha çok koruma altına alma uygulamalarıyla bilinmektedir. Baistow ve Wilford'a (2000) göre, İngiltere, Fransa ve Almanya'da aileler, çocuklarının sosyal hizmet kurumları tarafından kendilerinden uzaklaştırılacağı korkusuna sahiptir. Göçmen aileler ile yapılan görüşmelerde benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Aileler, aile içerisinde yaşananların öğrenilmesi amacıyla kreş ve anaokulundan itibaren çocuklara sorular yöneltildiği (evde şiddet, baskı var mı, annen baban kavga ediyor mu vb.) ve çocuklardan bu anlamda bilgi alındığı ve çocuklara, ailede bir olay olması halinde aranacak kurumlar konusunda bilgi verildiği ve gençlik dairelerinin teşvik edildiğini düşünmektedir. Aileler, bu yöntemin bir tür "beyin yıkama" olduğuna inanmaktadır. Aileler, bu anlamda çocuk koruma sistemlerinin kendilerini denetlemesinden ve mahrem alana karışmasından rahatsızlık duymaktadır. Ailelerin, Gençlik dairelerine yönelik korkuları ve güvensizlikleri öne çıkan temel bulgular arasındadır.

Çocuk koruma sistemleri ve profesyonellerin çocuklar ve aileler için yaptıkları çok önemli çalışmalar bulunmakla birlikte yardımdan çok araştırmaya dayalı olan yapılandırılmış ve bürokratik sistemlerde, ailelerin gençlik dairelerine yönelik endişeleri ve güvensizlikleri hizmetlerden

faydalanmalarının önüne geçebilmektedir. Ebeveynlerin uygun sosyal hizmetlerden faydalanamamasının önündeki en temel engellerden biri güvensizliktir (Shah und Hatton, 1999; Jones and etall., 2002, akt. Laird, 2008). Gençlik dairesi ile güven ilişkisinin sarsıldığı, bozulduğu durumlarda, aileler yardım tekliflerini denetim ve kontrol olarak algılayabilmekte ve yardımlara temkinli yaklaşabilmektedir. Çocuk koruma sistemlerinin hem müdahale hem de yardım sunma işlevlerini aynı anda yürütüyor olması, ailelerin güvensizliğini pekiştirmektedir.

Ailelerin korkularının nedenleri olarak bilgisizlik ifade edilmesine rağmen Laird'e (2008) göre yapılan araştırmalar, profesyonellerin basmakalıp fikirleri kullandığını ve ebeveynlerin sosyal hizmetlere yönelik güvensizliğini anlamada başarısız olduğunu ortaya koymaktadır.

Araştırmada ön plana çıkan diğer bir bulgu ise, aile ve çocuk arasındaki yaşanan farklılıklardır. Bu bağlamda, göçmen aileler ve çocukları arasında, hayata bakış açısı, dini inanç ve kültür gibi alanlarda farklılıklar olduğu için aile arasında kuşak çatışmaları ortaya çıkabilmektedir. Almanya gibi batılı hayat tarzının egemen olduğu ülkelerde büyüyen çocuklar, gerek arkadaş ortamı gerekse edindikleri özgür bakış açısıyla aileleri ile karşı karşıya kalabilmektedir. Aileler, kendi inanç ve kültürlerine uygun görmedikleri Batı kültüründen çocuklarını korumaya çalışırken diğer taraftan, göçmen kökenli çocuk ve gençler, arkadaşlarının kendilerine göre daha fazla özgürlüğe sahip olduğunu düşünmekte ve dışardaki modern hayatı daha cazip görmektedir.

Öte yandan, günümüzde çok farklı kültürlerin bir arada yaşandığı toplumlarda dominant kültürün herkese aynı şekilde uygulanması, farklı sorunları beraberinde getirmektedir. Bu anlamda, modern, liberal bir bakış açısıyla yetişen ve bireysellik, bağımsızlık, kadın-erkek eşitliği gibi değerlerle yetişen çocuk koruma çalışanlarının diğer kültürleri kendi bakış açılarına göre değerlendirdikleri durumda aile ve çalışanlar arasında çatışmalar yaşanabilmektedir.

Kültüre duyarlı sosyal hizmet anlayışının yeterince gelişmediği, mutlak ülkenin kültürü ve değerlerine göre hareket edildiği durumlarda göçmenlerin kültür ve inançları göz ardı edilebilmektedir. Göçmenlerin kültürel ve dini

özelliklerinin çocuk koruma çalışanları tarafından doğru anlaşılması, çocuklarla ilgili değerlendirmeleri ve çocukların faydalandığı hizmetleri olumsuz etkilemektedir.

Çocukların koruma altına alınma şekli, süreci ve altında geçirdikleri süre çocuklar üzerinde büyük değişikliklere yol açabilmektedir. Koruma altına alınma sürecinin aile ile birlikte yapılandırılmadığı, çocuk ve aile arasındaki ilişkinin sürdürülmediği durumlarda çocukların aileleri, dilleri, akranları, inançları ve kimlikleri ile olan bağlantıları azalmakta veya zamanla tamamen kopabilmektedir. Koruma altına alınan gençlerdeki değişim ise daha çok yaşam tarzı, kültür ve inançlar noktasında yoğunlaşmaktadır. Aileler, bu konudaki değişimi “çocuk Almanlaştı, gâvurlaştı” şeklinde görmektedir.

Çocukların, kendi dil, kültür ve inançları ile uyuşmayan ailelere verildiği ve Hıristiyanlaştırıldıkları yönündeki görüşler ise çocukların içinde büyüdükleri ortamdan kaynaklanmaktadır. Göçmen ailelerin çocuklarının kendi kültür ve inançlarından farklı aile veya kuruluş bakım hizmetlerinden faydalandırılması, çocukların zamanla değişmesine yol açmaktadır. Özetlemek gerekirse, bu durum göçmen veya göçmen olmayan ailelerden ziyade çocuğun büyüdüğü ortam ile ilgilidir.

Çocuk koruma müdahalesi ile karşılaşan aileler, müdahale öncesi, esnası ve sonrasında zorlu hayat koşulları ile karşılaşabilmektedir. Aileler çocuklarının tekrar koruma altına alınabileceği kaygısını sürekli taşımaktadır. Çoğu göçmen aile için bu süreç travmaya dönüşmektedir. Araştırmada çarpıcı sonuçlarından biri, göçmen ailelerin tümünün, koruma altına alınma nedeniyle çocuklarının evden ayrılmasını ölüm ile ilişkilendirmesidir. Hayatta olmasına rağmen çocuğuna ulaşamıyor olmak aileler için ölümden de ağırdır.

Çocuk Politikasına Yönelik Çıkarımlar

Küreselleşme ile birlikte, özellikle 20.yüzyılda anonim bir din, kimlik ve kültür arayışlarına girilmiştir (Yazççek, 2008). Farklı kültürlerin bir arada yaşamasından çok tekdüze bir kültür oluşturulmaya çalışılmaktadır. Anonim bir din ve hayat tarzının oluşturulmaya çalışıldığı 20. yüzyılda çocuk koruma sistemleri de bundan nasibini almıştır. Sosyal politika ve sosyal hizmet alanlarında, 1990'lardan sonra küreselleşmenin her bir tekil alandaki baskın varlığı ile birlikte sosyal hizmet ve sosyal politika alanlarındaki Anglo-Sakson, Anglofon ve Kıta Avrupası ayrımı ortadan kalkmaya başlamış ve anonim bir çocuk koruma sistemine doğru yol alınmaktadır.

Ailelerin sürekli izlenmesi ve denetlenmesi ve aşırı korumacı yaklaşıma ilişkin çocuk koruma politikaları ve uygulamaları ile birlikte son yıllarda, çok sayıdaki yargı kararlarında çocukların devlet korumasına alınması yönündeki eğilim artmakta olduğu ve ebeveyn-çocuk ilişkisine destek sağlanmasının ikinci planda kaldığı araştırmalarda ortaya konmaktadır.

Günümüzdeki çocuk koruma sistemleri bildirim, soruşturma ve izlemeye takılıp kalmıştır. Birçok ülkede özellikle dezavantajlı çocuk ve ailelerin çoğunluğu, çocuk koruma hizmetlerinin “radar”ında yer almaktadır. Ancak, bu durum yardım almak suretiyle ailelerin yaşadıkları gerginliklerin etkilerini azaltmak yerine, çocuğun aileden koparılması eşliğini aşıncaya kadar aileler “izlenmektedir”.

Çocuk korumada soruşturmaya dayalı yaklaşımların ortaya çıkardığı olumsuz sonuçlar, bu yaklaşımın sorgulanmasına yol açmıştır. Hukuki soruşturma ve değerlendirmeye dayalı yaklaşım önemli oranda erken müdahale ve önleyici çalışmalara doğru değişim göstermiştir. Ayrıca, aile ve çocukların cezalandırılması yerine desteklenmesine vurgu yapılmaktadır. Buna karşın, kuramsal anlamdaki bu değişimin uygulamaya tam olarak yansıdığını söylemek kolay değildir.

Koruma altına alınan çocuk sayılarının her geçen yıl arttığı ve aile yapısının önemli değişimlere uğradığı günümüzde, çocuk ve aile refahı sistemlerinin, ciddi çocuk ihmal ve istismarı tehlikesi haricinde, ebeveyn ve çocukların tercihlerine saygı göstermeleri ve cezalandırıcı yaklaşımlar

yerine onarıcı adalet, arabulucu/uzlaşma yaklaşımlarına odaklanması gerektiği açıktır. Çocuk koruma müdahalelerinin çocuk merkezli, aile odaklı ve kültüre saygılı bir çerçevede yapılması ve hizmetlerden faydalananların, politikaların formülasyonu ve hizmetlerin uygulanmasında merkezi bir yerde olması gerekmektedir. Bu anlamda, çocuk koruma sistemlerinin ailenin doğal ve merkezi rolünü baltalayıcı uygulamalardan kaçınması gerektiği düşünülmektedir.

Kaynakça

- Andersen, S., Asmus, A. ve Turan-Schnieders, Z. (2013). *Çocuğunu Yalnız Büyütenler Bilgi ve Tavsiyeler*, Berlin: Verband Alleinerziehender Mütter und Vaeter, Bundesverband e.V
- Baistow, K.ve Wilford, G. (2000). Helping Parents, Protecting Children: Ideas From Germany. *Children & Society*, 14(5), 343-354.
- Barber, J., Delfabbro, P. ve Gilbertson, R. (2004). *Children in Foster Care*. Routledge.
- Baş, T. ve Akturan, U. (2017). *Sosyal Bilimlerde Bilgisayar Destekli Nitel Araştırma Yöntemleri* (3. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Bode, I. ve Turba, H. (2014). *Organisierter Kinderschutz in Deutschland: Strukturodynamiken und Modernisierungsparadoxien*. Springer-Verlag.
- Bø, B. P. (2015). Social Work in A Multicultural Society: New Challenges and Needs For Competence. *International Social Work*, 58(4), 562-574.
- Browning, D. S. ve Witte Jr, J. (2011). Christianity's Mixed Contributions to Children's Rights. *Zygon*, 46(3), 713-732.
- Cameron, C. (2014). 'Our Young People Are Worse': Family Backgrounds, Educational Progression And Placement Options in Public Care Systems. *European Journal of Social Work*, 17(1), 18-31.
- Cox, C. B. ve Ephross, P. H. (1998). *Ethnicity and Social Work Practice*. Oxford University Press.
- Freymond, N. ve Cameron, G. (2006). Understanding International Comparisons of Child Protection, Family Service, And Community Caring Systems of Child And Family Welfare. *Towards positive systems of child and family welfare: International comparisons of child protection, family service, and community caring systems*, 3-25.
- Furedi, F. (2002). Paranoyak Anne – Babalık, Uzmanları Dikkate Almamak Çocuğunuz İçin En İyisi Olabilir (Çev. Arzu Tüfekçi). İstanbul: İz Yayıncılık
- Hetherington, R. (1998). Issues in European child protection research. *European Journal of Social Work*, 1(1), 71-82.

- Houston, S. (2002). Re-Thinking a Systemic Approach to Child Welfare: A Critical Response to the Framework for the Assessment of Children in Need and their Families. *European Journal of Social Work*, 5(3), 301-312.
- Höyneck, T. ve Haug, M. (2012). Kindeswohlgefährdung–Rechtliche Konturen eines schillernden Begriffs. In *Rationalitäten des Kinderschutzes* (ss. 19-45). VS Verlag für Sozialwissenschaften, Wiesbaden.
- Kindeswohlgefährdung Erkennen und Helfen* (2009). Kinderschutz-Zentrum Berlin e.V., Berlin
- Kindler, H. (2012). *Child Protection in Germany. Child Protection Systems: An International Comparison of 'Good Practice Examples' of five Countries (Australia, Germany, Finland, Sweden, United Kingdom) with Recommendations for Switzerland*, 258-286.
- Kümbetoğlu, B. (2008). *Sosyolojide ve antropolojide niteliksel yöntem ve araştırma*. Bağlam Yayıncılık.
- Laird, S. (2008). *Anti-Oppressive Social Work: A Guide for Developing Cultural Competence*. Sage publications
- Legault, G. (1997). Social Work Practice in Situations of Intercultural Misunderstandings. *Journal of Multicultural Social Work*, 4(4), 49-66.
- Lonne, B., Parton, N., Thomson, J. ve Harries, M. (2008). *Reforming Child Protection*. Routledge.
- Mandell, D., Blackstock, C., Clouston Carlson, J. ve Fine, M. (2006). From Child Welfare to Child, Family And Community Welfare. The Agenda of Canada's Aboriginal Peoples. *Towards Positive Systems of Child And Family Welfare: International Comparisons Of Child Protection, Family Service And Community Caring Systems*, 211-236.
- Miles, B.ve Huberman, M. (2015). Genişletilmiş Bir Kaynak Kitap: Nitel Veri Analizi (Çev. Ed: Sadegül Akbaba Altun-Ali Ersoy). *Ankara: Pegem Akademi*.
- Morel, N. (2007). From Subsidiarity to 'Free Choice': Child-and Elder-care Policy Reforms in France, Belgium, Germany and the Netherlands. *Social Policy & Administration*, 41(6), 618-637.

- Nuruan, M. ve Diğerleri (2005). Federal Almanyada Yaşayan Türklerin Aile Yapısı ve Sorunları Araştırması. *Ankara, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü.*
- Özdemir, S. (2007). *Küreselleşme Sürecinde Refah Devleti.* İstanbul Ticaret Odası, Yayın No: 2007-57, İstanbul.
- Aluffi Pentini, A. (2016). Migrant Voices Addressing Social Work: Listening to Italian Women in Germany. *European Journal of Social Work, 19(3-4), 519-536.*
- Popenoe, D. (1992). *The Declining American Family: Taking a Reasoned Moral Position.* Institute for American Values, New York
- Pringle, K. (2010). Swedish welfare responses to ethnicity: the case of children and their families: Svenska välfärdssvar på etnicitet: barn och deras familjer. *European Journal of Social Work, 13(1), 19-34.*
- Schone, R. (2008). Kontrolle als Element von Fachlichkeit in den sozialpädagogischen Diensten der Kinder und Jugendhilfe. Berlin: Arbeitsgemeinschaft für Kinder- und Jugendhilfe
- Spratt, T. (2012). Child Protection in the United Kingdom. *Child Protection Systems: An International Comparison Of "Good Practice Examples" of Five Countries (Australia, Germany, Finland, Sweden, United Kingdom) With Recommendations For Switzerland.* The Swiss Project Fund for Child Protection (Ed.)
- Statistisches Bundesamt, *Statistiken der Kinder- und Jugendhilfe, Vorläufige Schutzmassnahmen*, <https://www.destatis.de/DE/Publikationen/Thematisch/Soziales/KinderJugendhilfe/VorlaeufigeSchutzmassnahmen.html>, Erişim: 04.02. 2017.
- Sue, W.D., Rasheed, N.M., ve Janice Rasheed, M. J. (2016). *Multicultural Social Work Practice, A Competency Based Approach To Diversity and Social Justice*, Second Edition, New Jersey: John Wiley & Sons.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu (2013). *Almanya, Hollanda ve Belçika Gençlik Dairelerinin Türkiye Kökenli Çocuklara Yönelik Uygulamalarına İlişkin İnceleme Raporu.* Ankara: TBMM
- Yazçıçek, R. (2008). *Anonim Din Arayışı ve Dinsel Çoğulculuk.* Ekin Yayınları, İstanbul

- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (10.Basım), Seçkin Yayıncılık: Ankara.
- Wolff, R., Biesel, K. ve Heinitz, S. (2011). Belirsizlik Çağında Çocuk Koruma: Almanya Yaklaşımı. *Çocuk Koruma Sistemleri: Uluslararası Trend ve Yönelimler*. (ed. Gilbert, N., Parton, N. ve Skivenes, M), Oxford University Press, New York